

Porteføljeanalyse 2026

Forskningssystemet

1. Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget	3
2. Status og utvikling av porteføljen	3
2.1 Om porteføljekområdet Forskningssystemet	3
2.2 Om porteføljen Forskningssystemet	6
2.2.1 Porteføljens profil	9
2.2.1.1 Delportefølje Forskningssystemet	9
2.2.1.2 Delportefølje Internasjonalt samarbeid	13
2.2.1.3 Delportefølje Forskningsinfrastruktur	16
2.2.1.4 Delportefølje Forskningskultur	21
3. Vurdering av måloppnåelse	29
3.1 Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet	29
3.2 Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet	30
3.3 Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig	30
3.4 Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur	31
4. Oppsummering og anbefalinger	32

Viktig informasjon om 2024-tallene

*Vi minner om at overgang fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering 1. januar 2025 har **medført at utbetalinger i 2024 er betydelig lavere enn tidligere år og derfor ikke sammenlignbare**. Denne nedgangen gjenspeiler derfor ikke en tilsvarende nedgang i aktivitetsnivået i Forskningsrådets portefølje. 2024 er derfor et unntaksår i tidsserien: For 2025 er det mest naturlig å sammenligne med 2023 og bakover i tid.*

1. Om porteføljeanalysen og tallgrunnlaget

Porteføljeanalysen er utarbeidet av administrasjonen. Den legges frem for porteføljestyrene som et strategisk kunnskapsgrunnlag. Analysen skal ikke vedtas av porteføljestyret.

Denne porteføljeanalysen gjelder porteføljen til Porteføljestyret for forskningssystemet. Analysen baserer seg på data registrert t.o.m. 2025, og er gjort på Forskningsrådets totale portefølje av prosjekter innenfor Porteføljestyret for forskningssystemet sitt ansvarsområde.

Porteføljen forskningssystemet inneholder alle forskningsrådsfinansierte prosjekter og EU-prosjekter med norsk deltakelse som helt eller delvis er merket med Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering (INT), Kjønnsperspektiver (KJONN), Forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKT), følgeforskning (CERN og ROMFORSK), Fagmiljøer og talenter (KVALITET) og Forskning og innovasjon (forskning på) (INNOFORSK).

Porteføljen forskningssystemet kan deles inn i følgende delporteføljer, der ett og samme prosjekt kan inngå helt eller delvis i flere delporteføljer avhengig av hvordan prosjektet er merket: Grunnbevilgninger (BASIS), Internasjonalisering, Forskningsinfrastruktur og Forskningskultur (Fagmiljøer og talenter, Forskning og innovasjon og Kjønnsperspektiver).

Porteføljeanalysen omfatter analyse av dataene, og bildet som framkommer skal vurderes opp mot målene for porteføljen. Prosjektene i porteføljen kan være finansiert av porteføljestyret selv, av andre styrer i Forskningsrådet eller av EU. Finansiering fra Forskningsrådet vises i statistikken som merket andel av årlig disponibelt budsjett, mens finansiering fra EU viser merket andel av årlig kontraktsbeløp for norske deltakere

Avgrensning og nivå i analysen

Porteføljeanalysen bygger på flere nivåer av data og analyser. Den omfatter både det norske forskningssystemet, Forskningsrådets samlede portefølje og porteføljestyrets eget ansvarsområde. I tillegg inngår midler fra EUs rammeprogram som en vesentlig del av porteføljen.

Dette innebærer at analyser og indikatorer i dokumentet ikke utelukkende reflekterer porteføljestyrets egne investeringer, men også utviklingen i den samlede forskningsaktiviteten der Forskningsrådet og EU inngår som finansieringskilder. Nivået på analysen vil derfor variere mellom systemnivå, porteføljenivå og virkemidelnivå, avhengig av datagrunnlaget og problemstillingen som belyses.

Dette er særlig relevant for tolkningen av måloppnåelse, der utviklingstrekk i porteføljen må forstås i lys av både nasjonale virkemidler og internasjonal deltakelse, og ikke kan tilskrives porteføljestyrets virkemiddelbruk alene.

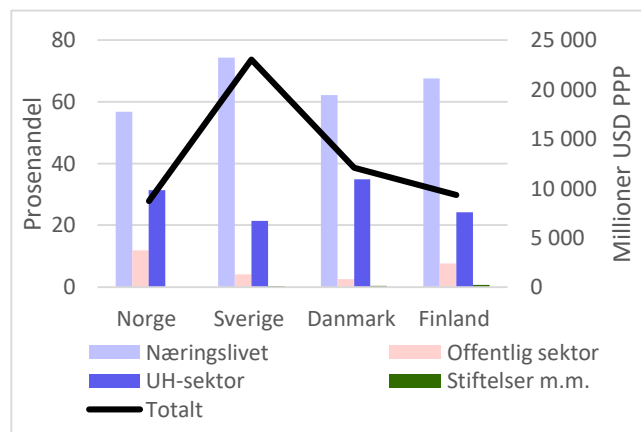
2. Status og utvikling av porteføljen

2.1 Om porteføljeområdet Forskningssystemet

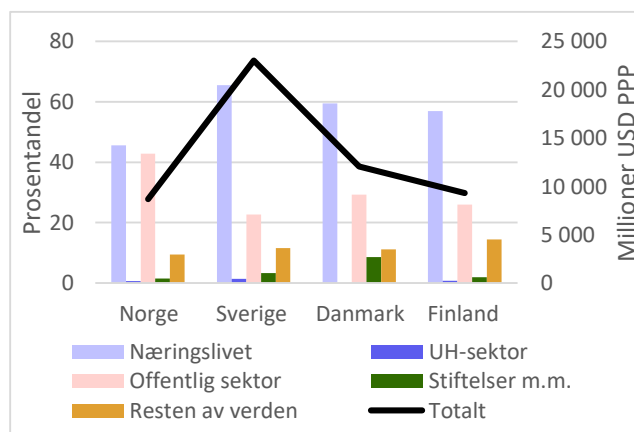
Et velfungerende forskningssystem er avgjørende for innovasjon, økonomisk vekst og samfunnsutvikling. Ifølge foreløpige SSB-tall ble det brukt om lag 93–94 milliarder kroner på FoU i Norge i 2024, fordelt med om lag halvparten i næringslivet, en tredel i universitets- og høyskolesektoren og en femtedel i instituttsektoren. Sammenlignet med øvrige nordiske land er næringslivets rolle som utførende sektor mindre fremtredende i Norge. OECD-tall for 2023 viser at næringslivet stod for om lag 57 prosent av utført FoU i Norge, mot 74 prosent i Sverige, 62 prosent i Danmark og 68 prosent i Finland (Figur 1). Et tilsvarende mønster gjelder for finansiering, der næringslivet bidrar med en lavere andel i Norge, mens offentlig finansiering spiller en større rolle (Figur 2). Dette henger blant annet

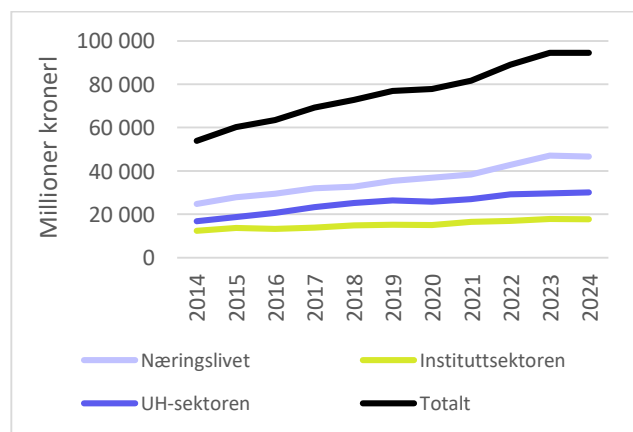
sammen med strukturelle trekk ved norsk næringsliv, herunder færre store forskningsintensive selskaper. Det har lenge vært et politisk mål å øke næringslivets FoU-investeringer, men utviklingen de siste årene har vært ujevn. Etter vekst fram til 2023 viser foreløpige tall en realnedgang på rundt 6 prosent i næringslivets FoU-utgifter i 2024, og nivået ligger fortsatt lavere enn i sammenlignbare land.¹

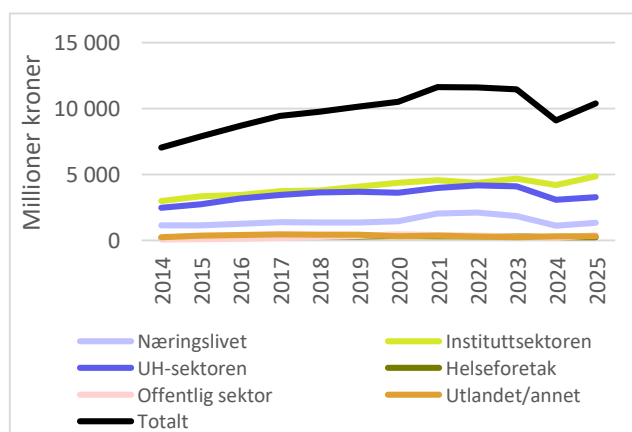
Figur 1 Prosentvis fordeling av FoU-utgifter etter utførende sektor (sector of performance), 2023. Den svarte linjen viser samlet FoU-volum i millioner USD PPP (faste 2020-priser). Kilde: OECD MSTI.

Figur 2 Prosentvis fordeling av FoU-finansiering etter finansieringskilde (sources of funding), 2023. Den svarte linjen viser samlede FoU-utgifter per land i millioner USD PPP, faste 2020-priser. Kilde: OECD MSTI.

Figur 3 Totale FoU-utgifter i Norge (millioner kroner, løpende priser) etter utførende sektor (helseforetak er delt mellom UH- og instituttsektor) – 2014–2024. Kilde: SSB

Figur 4 Tildelinger fra Forskningsrådet (Disponibelt budsjett, millioner kroner, løpende priser) etter FoU-sektor – 2014–2025 (Inkl. grunnbevilgninger). Kilde: Forskningsrådet egne data

Forskningsrådet spiller en sentral rolle i det offentlige finansieringssystemet for FoU i Norge. Gjennom konkurransebaserte og tematisk prioriterte virkemidler kanaliseres midler til UH-sektoren, instituttsektoren, næringsliv, helseforetak og offentlig sektor, og bidrar til å koble aktørene i forsknings- og innovasjonssystemet. Fordelingen av midler reflekterer både sektorstruktur og politiske prioriteringer,

¹ Data [International overview of GERD](#), og [Data fra SSB: Forskning og utvikling](#).

og gir uttrykk for hvordan virkemiddelapparatet brukes til å stimulere samspill og kvalitet i et system med ulike institusjonelle logikker.

Basert på nyeste tilgjengelige FoU-statistikk stod Forskningsrådet i 2024 for om lag 22 prosent av all offentlig finansiert FoU i Norge, mens direkte bevilgninger til institusjoner med FoU som kjerneaktivitet utgjorde rundt 37 prosent. Samtidig har Forskningsrådets andel av samlet FoU i Norge gått noe ned de siste årene, fra om lag 26–27 prosent rundt 2019 til rundt 23 prosent i 2023. Dette reflekterer en finansieringsmodell der en betydelig del av ressursene kanaliseres gjennom langsiktige grunnbevilgninger, mens Forskningsrådet har en sentral rolle i å fremme prioriteringer og samspill gjennom konkurransebasert prosjektfinansiering.

Utviklingen i Forskningsrådets egne tildelinger viser imidlertid variasjon de senere årene. Samlede tildelinger økte fra om lag 7,0 mrd. kroner i 2014 til om lag 10,4 mrd. kroner i 2025, med en tydelig vekst fram til 2021–2022, en nedgang i 2023–2024 og deretter en ny oppgang i 2025. Dette peker mot et finansieringsmønster som i økende grad reflekterer både budsjettmessige prioriteringer og endringer i virkemiddelbruken.²

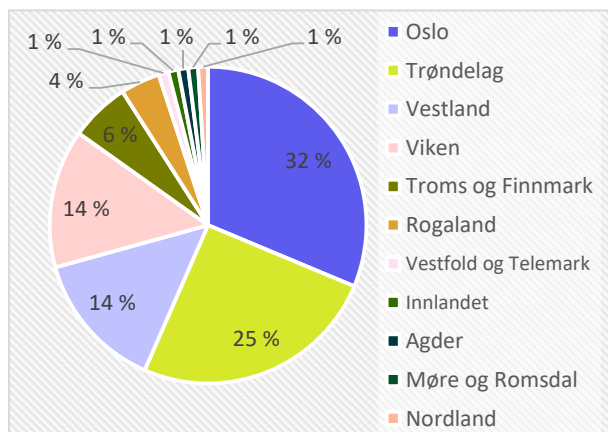
Fordelingen av Forskningsrådets midler varierer betydelig mellom sektorene og skiller seg tydelig fra fordelingen av hvor FoU faktisk utføres. I 2024 stod næringslivet for om lag halvparten av utført FoU i Norge, men mottok i størrelsesorden 12 prosent av Forskningsrådets tildelinger. Instituttsektoren, som utfører rundt en femtedel av den nasjonale FoU-innsatsen, mottok til sammenligning om lag 45–46 prosent av tildelingene (inkludert grunnbevilgningene), mens UH-sektoren mottok rundt 34 prosent.³

Dette illustrerer hvordan Forskningsrådets virkemidler i stor grad er innrettet mot å finansiere FoU i UH- og instituttsektor. Når grunnbevilgningene til instituttsektoren ekskluderes, er UH-sektoren den største mottakeren av Forskningsrådets konkurranseutsatte midler, noe som kan tyde på at UH-sektorens rolle for forskningsdrevet kunnskapsutvikling har økt de siste 10 årene.

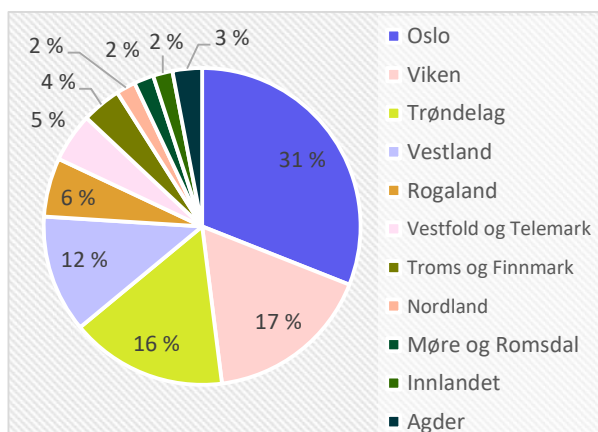
Resterende FoU (ref. Figur 3) finansieres gjennom en kombinasjon av grunnbevilgninger til universiteter og høyskoler, næringslivets egeninnsats, direkte offentlige bidrag og oppdrag, samt i økende grad internasjonale kilder som EUs rammeprogrammer. Samlet sett tegner dette et bilde av et forskningssystem der ulike finansieringsformer og virkemidler fyller komplementære roller, men også der fordelingen av midler kan bidra til å forme samspillet mellom sektorene og retningen på forskningsinnsatsen.

² [Statistisk sentralbyrå](#)

³ [Statistisk sentralbyrå](#)

Figur 5 FoU-utgifter i Norge etter prosentandel av total FoU per fylke (2023). Kilde: SSB

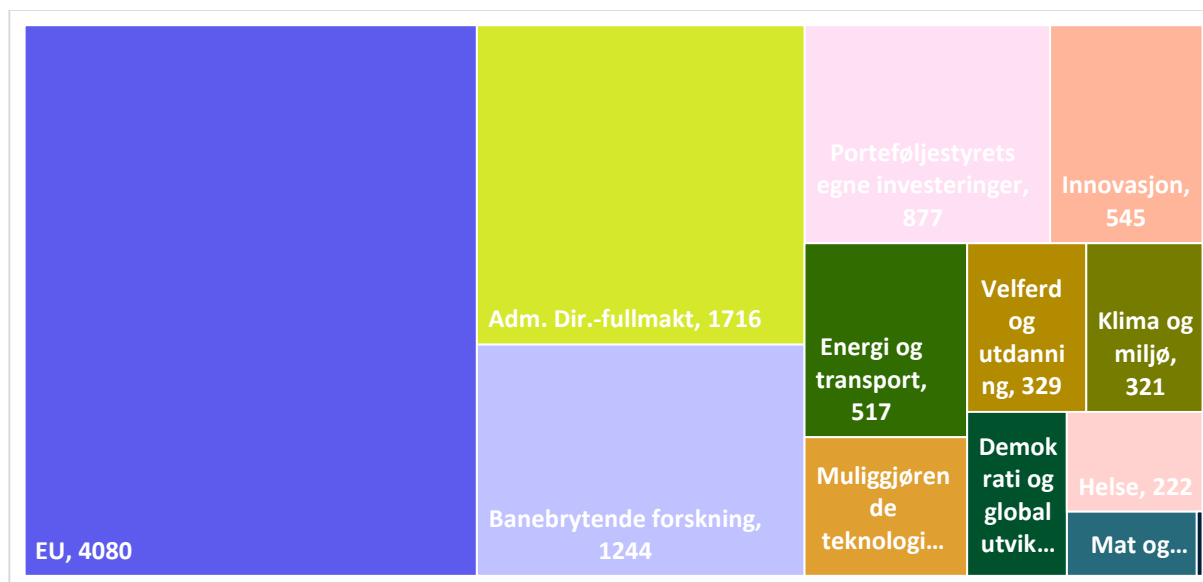

Figur 6 Tildelinger fra Forskningsrådet etter prosentandel per fylke (2023). Kilde: Forskningsrådets egne data

Figurene 5 og 6 viser at både FoU-aktiviteten i Norge og Forskningsrådets tildelinger i 2023 er tydelig geografisk konsentrert, særlig til Oslo, Trøndelag, Vestland og Viken. Samtidig er det ikke fullt samsvar mellom hvor FoU utføres og hvor Forskningsrådets midler tilfaller. Oslo ligger på omtrent samme nivå i begge fordelinger, mens Vestland mottar en høyere andel av tildelingene enn av den samlede FoU-aktiviteten. Viken og særlig Trøndelag har derimot en lavere andel av Forskningsrådets midler enn av FoU-aktiviteten. Indikatorrapporten viser dessuten at denne geografiske konsentrasjonen har vært relativt stabil over tid, noe som henger sammen med de største forskningsmiljøene, utdanningsinstitusjonene og innovasjonsmiljøene er lokalisert i disse regionene.

2.2 Om porteføljen Forskningssystemet

Porteføljen Forskningssystemet består av porteføljestyrets egne investeringer, investeringer gjort av andre porteføljestyre og EU-innsats innen porteføljens ansvarsområde. Det er i hovedsak Kunnskapsdepartementet og i noen grad Nærings- og fiskeridepartementet som finansierer porteføljestyrets investeringsordninger. Figur 7 viser forholdet mellom porteføljestyrets egne investeringer, øvrige styrer i Forskningsrådets investeringer og EU-innsats innenfor porteføljens ansvarsområde.

Figur 7 Samlet disponibelt budsjett i 2025 (millioner kroner) på porteføljestyrets egne investeringer sammenlignet med investeringer gjort av andre porteføljestyre og den relevante EU-porteføljen (millioner kroner). Kilde: Forskningsrådet egne data.

Porteføljen Forskningssystemet besto i 2025 av en samlet FoU-innsats på om lag 10,6 milliarder kroner. Av dette utgjorde porteføljestyrets egne investeringer om lag 8 prosent, investeringer fra administrerende direktørs fullmakt og øvrige porteføljer til sammen om lag 54 prosent, mens EU-delen av porteføljen utgjorde om lag 38 prosent.

Av Forskningsrådets samlede investeringer innenfor porteføljen Forskningssystemet (om lag 6,5 milliarder kroner) utgjorde porteføljestyrets egne investeringer om lag 13 prosent, mens øvrige investeringer utgjorde om lag 87 prosent.

Forskningsrådets øvrige porteføljer investerte i 2025 i FoU-prosjekter merket forskningssystemet for til sammen 4,7 milliarder kroner, tilsvarende om lag 44 prosent av porteføljen Forskningssystemet. Av dette utgjør 1,72 milliarder kroner grunnbevilgningene til instituttsektoren og Retur-EU (merket «Adm.dir.fullmakt»). Utover dette kommer de største investeringene fra Porteføljestyret for Banebrytende forskning (1,24 milliarder kroner), etterfulgt av Innovasjon (545 millioner kroner), Energi og transport (517 millioner kroner), Muliggjørende teknologier (370 millioner kroner), Velferd og utdanning (329 millioner kroner), Klima og miljø (321 millioner kroner), Demokrati og global utvikling (268 millioner kroner), Helse (222 millioner kroner) og Mat og bioressurser (137 millioner kroner). Dette er i hovedsak investeringer som er merket «Internasjonalisering» og «Fagmiljøer og talenter».

EU-investeringer utgjorde om lag 38 prosent av den samlede innsatsen i porteføljen, og var i 2025 på 4,08 milliarder kroner. Dette er en økning fra 2024, da EU-investeringene var på 3,8 milliarder kroner. Andelen som EU-investeringene utgjør av den samlede innsatsen er fortsatt høy, selv om den er noe redusert som følge av økt nasjonal innsats. Midlene dekker den norske andelen av EU-prosjektene, som samlet har en betydelig større totalramme. Den sterke veksten over tid skyldes både økte budsjetter i EUs rammeprogram og en forbedret norsk returandel. Disse midlene er nærmere omtalt under Internasjonal samarbeid.

Porteføljestyrets egne investeringer besto i 2025 av 928 prosjekter med et samlet disponibelt budsjett på 1 090,1 millioner kroner. Porteføljestyrets egne investeringer består av tre delporteføljer:

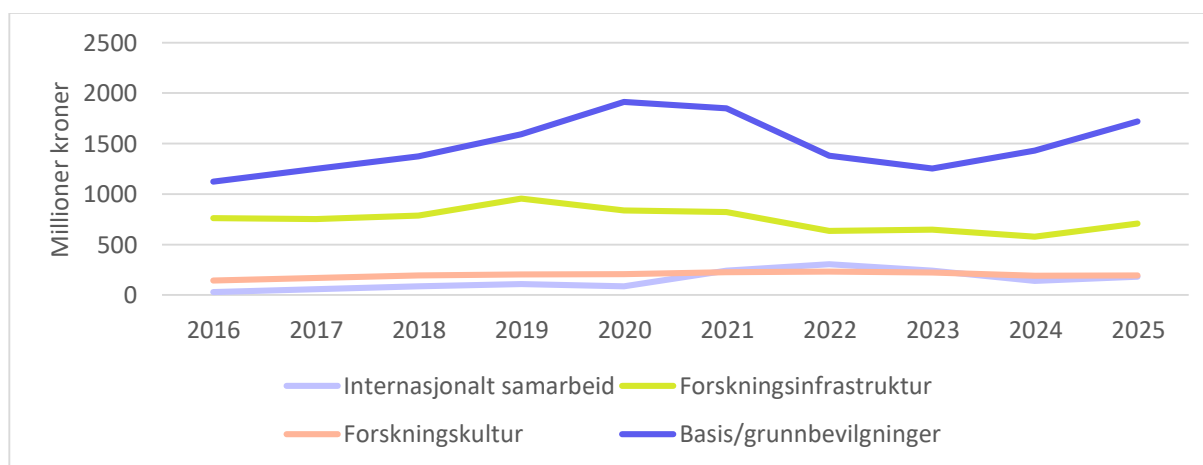
- Internasjonal samarbeid: Delporteføljen besto i 2025 av 671 prosjekter med et disponibelt budsjett på 183,8 millioner kroner.

- Forskningsinfrastruktur (inkludert Forskningsdata): Delporteføljen besto i 2025 av 125 prosjekter med et disponibelt budsjett på 710,0 millioner kroner
- Forskningskultur: Delporteføljen besto i 2025 av 131 prosjekter med et disponibelt budsjett på 196,3 millioner kroner.

Porteføljestyrets ansvarsområde inkluderer i tillegg delporteføljen grunnfinansieringen til forskningsinstituttene og Retur-EU (merket Adm.dir. fullmakt):

- Grunnbevilgninger/basis: Delporteføljen besto i 2025 av en FoU-innsats på 1,662 milliarder kroner, hvorav grunnbevilgningen utgjorde 1,035 milliarder kroner og Retur-EU 627 millioner kroner.

Figur 8 Porteføljestyrets egne investeringer og grunnbevilgninger/Retur-EU, fordelt på fire delporteføljer, 2016–2025. Millioner kroner. Kilde: Forskningsrådets egne data.

Figur 8 viser delporteføljenes utvikling fra 2016 til 2025. Investeringene i forskningsinfrastruktur økte fram mot en topp i 2019, men har deretter gått ned. Etter en ytterligere nedgang i 2024 økte nivået igjen i 2025, men var fortsatt lavere enn i 2016 og betydelig lavere enn toppnivået i 2019. Delporteføljen forskningsinfrastruktur omfatter investeringer i nasjonal forskningsinfrastruktur, forskningsdata og romforskning.

Den største andelen av midlene innenfor internasjonalt samarbeid går til støtte til prosjekter innen prosjektetablering og posisjonering (PES). Her var det en økning ved oppstarten av Horisont 2020, etterfulgt av flere økninger fram mot 2022. Det var lavere tildelinger i 2023 og 2024, før nivået økte igjen i 2025. I 2016 ble internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon (INTPART) innført, og i 2020 ble forsterkningsmidler til norske deltakere i Horisont 2020 og Horisont Europa-prosjekter (FORSTERK) etablert.

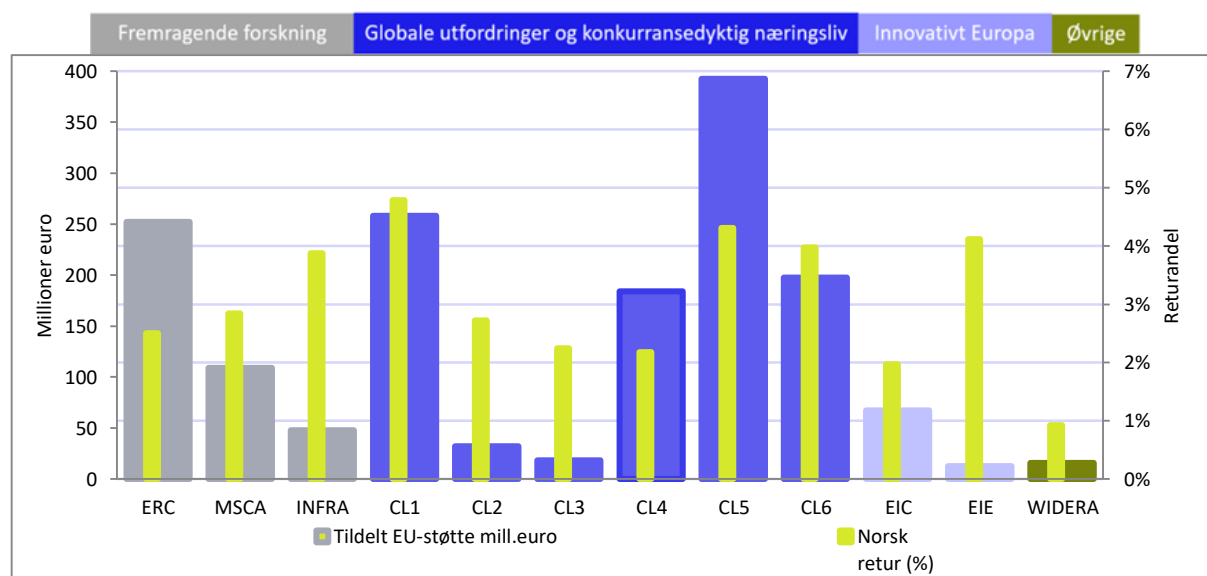
Utviklingen i delporteføljen forskningskultur viser en jevn økning fra 2016 til 2019, etterfulgt av et relativt stabilt nivå fram mot 2022. I denne perioden har investeringene ligget i overkant av 200 millioner kroner årlig. Etter en svak nedgang i 2023 og 2024, øker nivået igjen noe i 2025. Midlene innenfor forskningskultur går i hovedsak til tiltak for å styrke forskningssystemets institusjonelle og strukturelle rammer, herunder Forskerskoler, Forskerlinjer, Vitensentre, kjønn og mangfold (BALANSE+) og forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL).

Kurven for basis/grunnbevilgninger, som består av grunnbevilgningene til forskningsinstituttene og Stim-EU/Retur-EU, viser en sterk vekst fram mot 2020, etterfulgt av en nedgang i 2022–2023 og en ny økning i 2024 og særlig i 2025, blant annet som følge av økte Retur-EU-midler.

Samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsfinansiering

Forskningsrådet har i 2025 styrket arbeidet med samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsfinansiering, blant annet gjennom økt deltakelse i Horisont Europa, europeiske partnerskap og strategiske nasjonale utlysninger. Arbeidet med å videreutvikle analyser, statistikk og dokumentasjon av prioriteringer og synergier vil fortsette. EUs rammeprogram er Norges viktigste kilde til internasjonal forskningsfinansiering og utgjorde 38 prosent av porteføljen i 2024, med hovedtyngde i UH- og instituttsektoren. Norske aktører presterer godt i Horisont Europa med høy suksessrate og en returandel over nasjonale mål, selv om denne har falt noe det siste året som følge av økt konkurranse. Nedgangen er særlig knyttet til søyle 1 (Fremragende forskning), mens returandelene i klynge 5 og 6 holder et høyt nivå (henholdsvis 4,3 og 4,0 prosent), og har økt noe i klynge 3 (2,2 prosent). I klynge 2 har returandelen falt noe, samtidig som suksessraten har svekket seg svakt mot snittet. Innenfor ERC har Norge styrket sin posisjon over tid, men ligger fortsatt lavere enn flere sammenlignbare land.

Figur 9 Retur (millioner euro) og returandeler for Norge per delprogram. Aggregerte tall fra 01.01.2021–21.10.2025. Kilde: eCorda (Kommissjonen).

Forskningsrådet arbeider systematisk med å styrke koblingene mellom nasjonale og internasjonale virkemidler. Dette følges opp gjennom porteføljepplaner og investeringsplaner, der det blant annet vurderes hvordan nasjonale utlysninger kan supplere eller forsterke prioriteringene i EUs rammeprogram, og hvilke partnerskap og internasjonale initiativer porteføljen bør delta i. Erfaringer fra blant annet helseområdet viser at slik koordinering bidrar til bedre utnyttelse av ressurser og økte synergier mellom nasjonale og internasjonale satsinger.

2.2.1 Porteføljens profil

2.2.1.1 Delportefølje Forskningssystemet

Grunnbevilgninger og Retur-EU

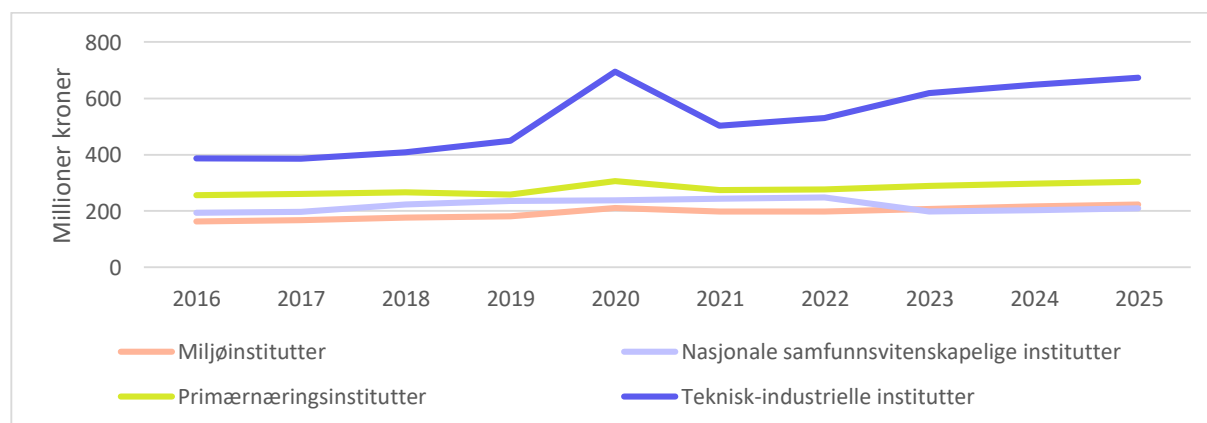
Grunnbevilgningene til instituttsektoren og Retur-EU inngår ikke i porteføljestyrets egne konkurranseutsatte virkemidler, men utgjør en viktig del av porteføljens samlede omfang. Grunnbevilgningene gir en langsiktig finansiering av instituttenes virksomhet, mens Retur-EU bidrar til å

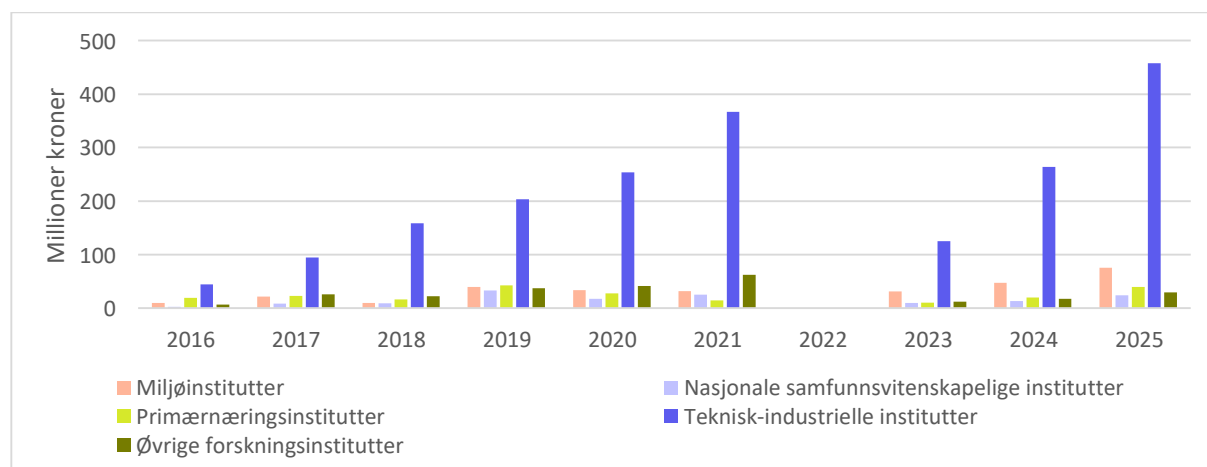
kompensere for instituttene kostnader ved deltakelse i EUs rammeprogrammer. I 2025 utgjorde samlet grunnbevilgning til forskningsinstituttene om lag 1,41 milliarder kroner. Grunnbevilgningene finansieres fra flere departementer: Klima- og miljødepartementet (miljøarenaen), Nærings- og fiskeridepartementet (primærnæringsarenaen og teknisk-industriell arena), Kunnskapsdepartementet (samfunnsvitenskapelig arena) og Landbruks- og matdepartementet (primærnæringsarenaen).

Utviklingen i grunnbevilgningene og Retur-EU viser ulike dynamikker. Grunnbevilgningene har vært relativt stabile, med en midlertidig økning i 2020 som følge av ekstraordinære tiltak under pandemien, etterfulgt av en normalisering og ny vekst frem mot 2025. Retur-EU er i større grad knyttet til utviklingen i EUs rammeprogrammer, med økende utbetalinger i takt med høy norsk deltakelse og endret utbetalingsprofil i Horisont Europa. I 2022 var det i praksis ingen utbetalinger, som følge av forsinket oppstart av Horisont Europa.

De teknisk-industrielle instituttene mottar gjennomgående den klart største andelen av både grunnbevilgningene og Retur-EU, etterfulgt av primærnæringsinstitutter og samfunnsvitenskapelige institutter, mens miljøinstituttene har et lavere, men stabilt nivå. Figur 10 viser utviklingen i grunnbevilgningene per instituttarena, mens figur 11 viser utviklingen i Retur-EU og STIM-EU over tid. Samlet gir figurene et bilde av et finansieringssystem der grunnbevilgningene utgjør en stabil basis, mens EU-relaterte ordninger er mer konjunktur- og programavhengige.

Figur 10 Grunnbevilgninger (ekskludert Retur-EU) (Millioner kroner) til forskningsinstituttene fordelt på instituttarenaene 2015 – 2025. Kilde: Forskningsrådet egne data.

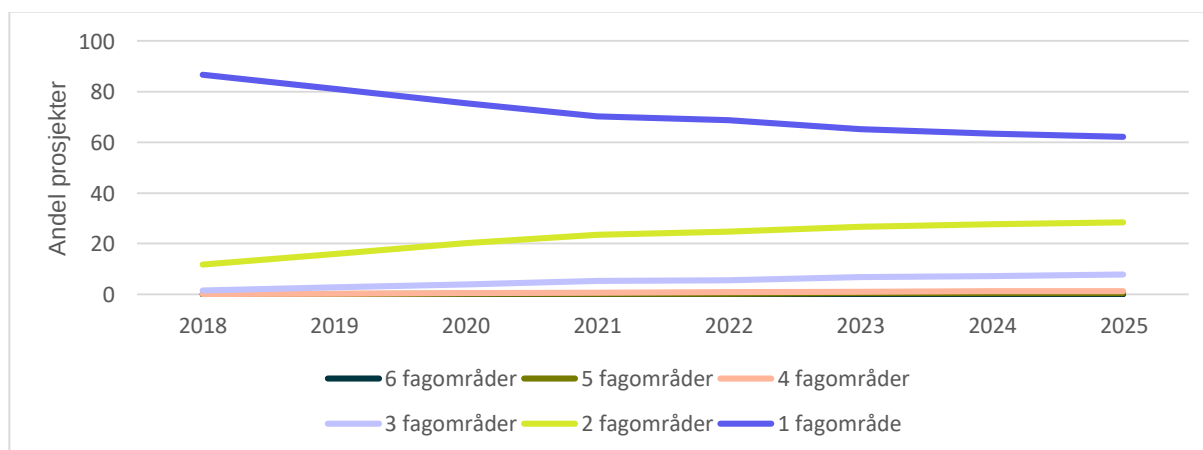
Figur 11 STIM-EU/Retur-EU (millioner kroner) fordelt på instituttarenaene 2016 – 2025. Kilde: Forskningsrådets egne data.

Selv om grunnbevilgningene har økt i nominelle termer, har de over tid falt som andel av instituttens samlede inntekter og ligger lavere enn i sammenlignbare land. Dette innebærer økt avhengighet av oppdragsinntekter og konkurranseutsatte midler, som kan begrense instituttens evne til å bygge kapasitet og utvikle ny kunnskap, særlig i områder med svak etterspørsel. Dette er utfordrende i lys av behovet for omstilling, hvor instituttene har en sentral rolle som brobyggere mellom forskning og bruk. Samtidig øker betydningen av Retur-EU som finansieringskilde i takt med økt internasjonal deltakelse.

Tverrfaglighet og samarbeid mellom sektorer i Forskningsrådsfinansierte prosjekter

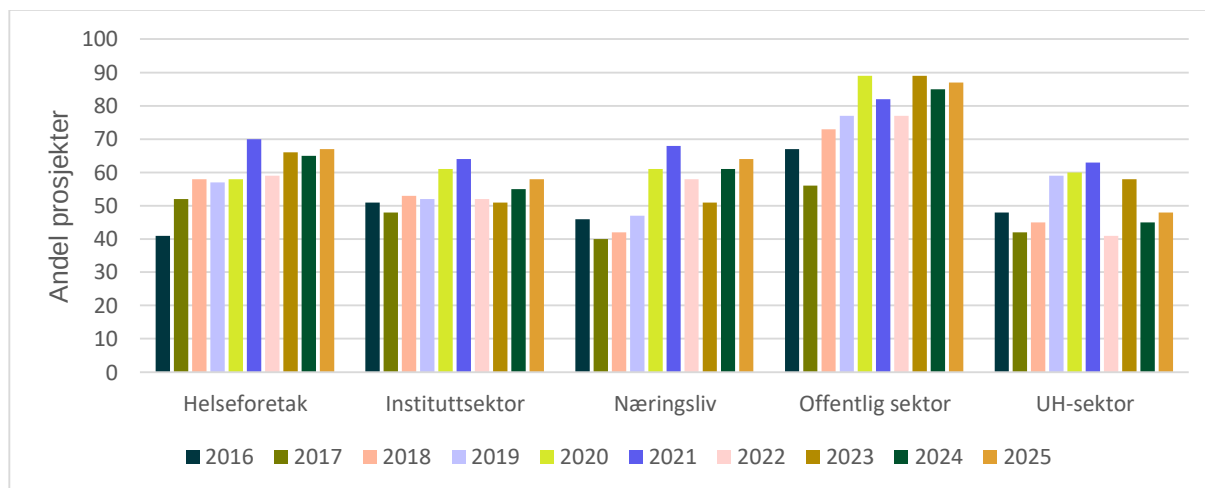
Analysen viser at prosjektene i Forskningsrådets totalportefølje fortsatt i hovedsak er forankret i ett eller to fagområder, men at tverrfagligheten har økt tydelig fra 2018 til 2025. Nedgangen i prosjekter med ett fagområde er særlig blitt motsvart av vekst i prosjekter som kombinerer tre fagområder, mens prosjekter med svært høy faglig bredde fortsatt er sjeldne. Tverrfagligheten ser dermed i økende grad ut til å være målrettet og moderat, ofte organisert rundt ett dominerende fagområde – særlig teknologi eller naturvitenskap – kombinert med supplerende fag. Dette mønsteret er særlig knyttet til porteføljer og virkemidler rettet mot komplekse samfunnsutfordringer, mens grunnforskningsrettede virkemidler fortsatt er mer disiplinært orienterte.

Figur 12 Utviklingen av andel prosjekter som er merket med ett eller flere fagområder for hele Forskningsrådets portefølje 2018 - 2025. Ett prosjekt kan merkes med ett eller flere fagområder (herav tverrfaglighet), men summen av merkene kan ikke overstige 100 prosent. Kilde: Forskningsrådets egne data.

Andelen forskningsrådsfinansierte prosjekter med minst én samarbeidspartner har økt tydelig over tid, fra rundt 47 prosent i 2015 til rundt 68 prosent i 2025. Økningen må ses i sammenheng med endringer i Forskningsrådets virkemidler og søknadstyper, særlig innføringen av Kompetanse- og samarbeidsprosjekt og store samarbeidsorienterte utlysninger som SFI, Grønn plattform og innovasjonsprosjekter i næringslivet. Etter en nedgang i 2022 øker samarbeidsandelen igjen i flere sektorer fra 2023 til 2025, særlig i næringsliv og instituttsektor, noe som tyder på at samarbeid fortsatt er en sentral del av virkemiddelutformingen. Utviklingen innebærer ikke nødvendigvis at prosjekter med flest mulig fagområder er et mål i seg selv. Målet er å kombinere fagområder når dette er faglig relevant og bidrar til bedre løsninger på komplekse problemstillinger.

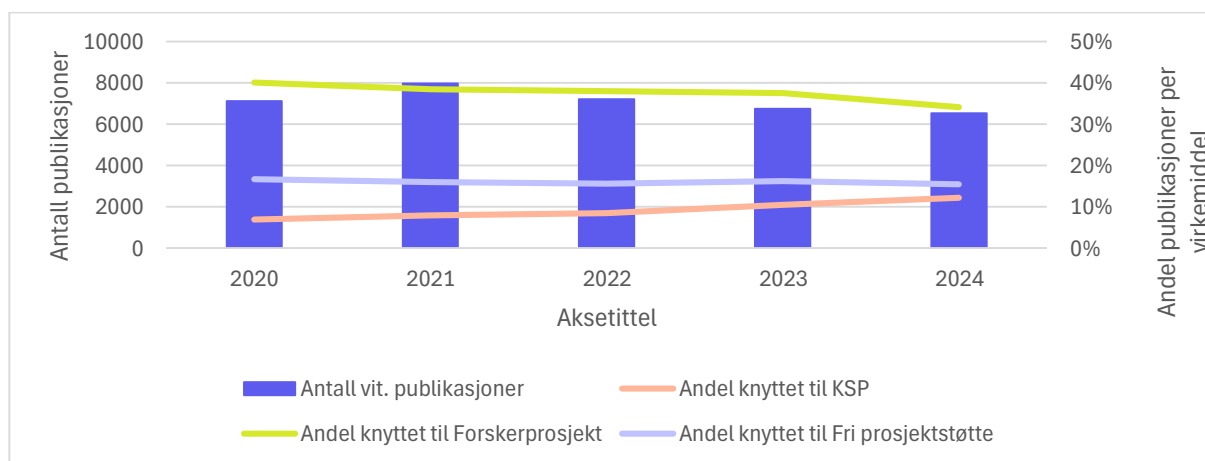
Samarbeidsandelen varierer samtidig betydelig mellom sektorer og virkemidler. Den er høyest i næringsrettede virkemidler, større senterordninger og prosjekter med offentlig sektor som prosjektansvarlig, der samarbeid ofte er en forutsetning for finansiering. UH-sektoren har gjennomgående lavest samarbeidsandel, noe som henger sammen med en stor andel grunnforskningsrettede prosjekter der samarbeid ikke er et krav. Forskjellene mellom sektorene må også forstås i lys av store forskjeller i prosjektvolum: UH- og instituttsektoren dominerer porteføljen i antall prosjekter, slik at små endringer i disse sektorene påvirker totalbildet mer enn større relative svingninger i mindre sektorer. Dette viser at samlet samarbeidsnivå formes både av virkemidlenes innretning og av porteføljens underliggende struktur.

Figur 13 Prosentandel av innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet som har minst en samarbeidspartner fordelt på prosjektansvarlig sektor 2016 – 2025. Kilde: Forskningsrådets egne data.

Vitenskapelige sampublikasjoner på tvers av forskningsmiljøer og sektorer

Utviklingen i vitenskapelige sampublikasjoner viser et stabilt høyt nivå av internasjonal samarbeid i Forskningsrådsfinansiert forskning, med rundt 57 prosent internasjonal sampublisering i perioden 2020–2024. Dette ligger noe under nivået for norsk forskning samlet, men peker samtidig på en bred integrasjon i det internasjonale forskningssystemet. Samtidig varierer graden av samspill betydelig mellom fagområder og virkemidler, der særlig Forskerprosjekter og FRIPRO har høy internasjonal sampublisering, mens samarbeidsformer knyttet til næringslivs- og brukerrettede prosjekter i større grad bidrar til nasjonalt samspill på tvers av sektorer.

Figur 14 Utvikling i antall vitenskapelige publikasjoner knyttet til Forskningsrådet og andel fordelt på virkemiddel. Kilde: Forskningsrådet egne data.

Forskningsrådets samlede portefølje bidrar dermed både til å styrke norske fagmiljøers koblinger til internasjonale forskningsfronten og til interaksjon mellom forskningsmiljøer nasjonalt, særlig gjennom prosjekter som involverer samarbeid med næringsliv og offentlig sektor. Samlet sett understøtter dette en portefølje som kombinerer internasjonal kvalitet og relevans med et bredere nasjonalt samspill og kunnskapsflyt mellom sektorer.

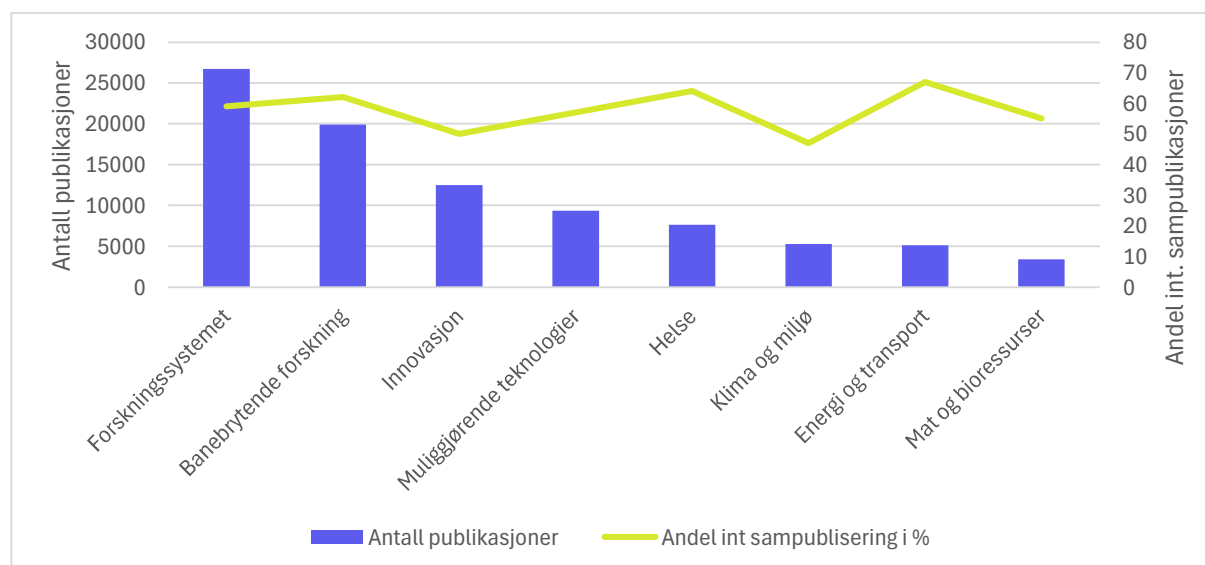
2.2.1.2 Delportefølje Internasjonalt samarbeid

Delporteføljen for internasjonalt samarbeid omfatter virkemidler som skal mobilisere norske aktører til internasjonal deltakelse og bidra til bedre samspill mellom nasjonale og internasjonale finansieringskilder. Med utgangspunkt i utviklingen i EUs rammeprogram (jf. kapittel 2.1) legger porteføljen til rette for norsk deltakelse gjennom virkemidler som prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverk og INTPART, samt gjennom prioriteringer i portefølje- og investeringsplaner. Formålet er å styrke norske aktørers posisjon i internasjonale samarbeidsarenaer og sikre bedre sammenheng mellom nasjonale og internasjonale satsinger.

Internasjonalt samarbeid i prosjekter finansiert av Forskningsrådet

Det internasjonale samarbeidet i Forskningsrådets prosjekter er omfattende og reflekteres i et høyt nivå av internasjonal sampublisering. Som vist i figur 15 er andelen internasjonalt samforfattede publikasjoner gjennomgående høy på tvers av porteføljer, selv om det er variasjoner mellom områdene. Samtidig varierer det totale publiseringsvolumet betydelig, med særlig høyt nivå i Forskningssystemet og Banebrytende forskning.

Samarbeidet bygger i stor grad på etablerte faglige nettverk mellom forskere og institusjoner, og understøttes av virkemidler og rammebetingelser som legger til rette for internasjonal deltakelse. Forskningsrådets praksis med å åpne for finansiering av utenlandske samarbeidspartnere, samt ordninger som Money Follows Cooperation (MFC), bidrar til å senke terskelen for samarbeid og styrke norske forskeres deltakelse i internasjonale kunnskapsnettverk.

Figur 15 Totalt antall publikasjoner for Hele Forskningsrådets portefølje 2017 – 2024 og andelen internasjonal sampublisering. Tallene for Forskningssystemet inkluderer hele Forskningsrådets portefølje. En og samme publikasjon kan inngå i flere porteføljer. Kilde: Nasjonalt vitenarkiv (NVA) og Web of Science (WoS)

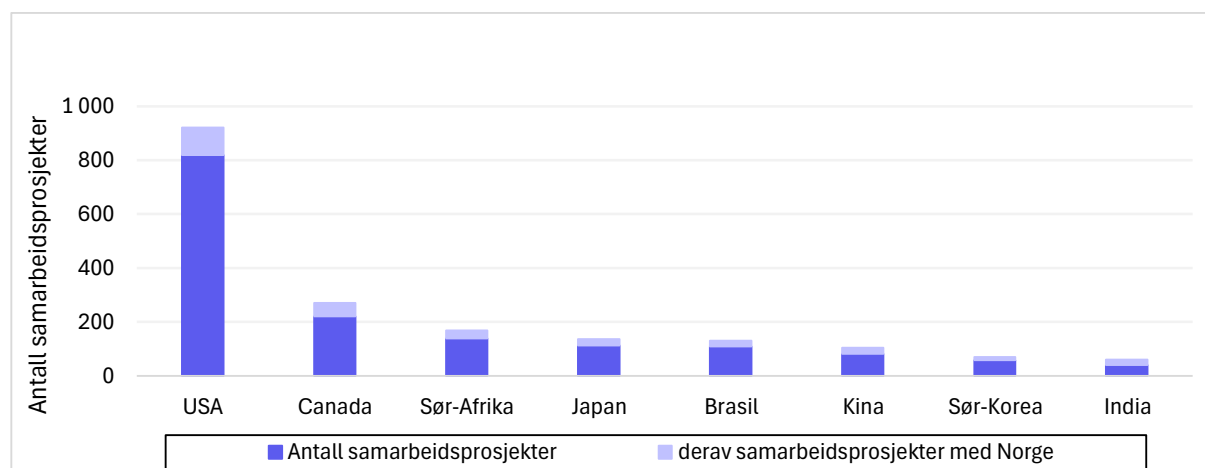
Gjennom Forskningsrådets prosjekter er det samarbeid om forskning og innovasjon med partnere i mer enn 100 land. Det er mest omfattende samarbeid med Storbritannia (387 prosjekter) og Sverige (384 prosjekter), tett fulgt av USA (360 prosjekter), Danmark (312 prosjekter) og Tyskland (253 prosjekter).

Norges samarbeid med Panoramalandene i EU og i Forskningsrådets prosjekter

Norge samarbeider med Panoramalandene i totalt 207 prosjekter så langt i Horisont Europa. Dette tilsvarer 38 prosent av samarbeidsprosjektene med panoramalandene. Denne andelen var på 36 prosent i Horisont 2020.

USA deltar i langt flere prosjekter i Horisont Europa enn noen av de andre panoramalandene, og Norge samarbeider klart mest med USA blant disse landene. Deretter er samarbeidet med Canada det nest største. Samarbeidet med Japan og India har styrket seg noe i Horisont Europa, men det er snakk om små tall. På den andre siden er samarbeidet med Sør-Afrika og Kina litt svekket. Alle Panoramalandene er blant de 31 landene det samarbeides mest med i Forskningsrådets prosjekter.

Figur 16 Antall samarbeidsprosjekter totalt for panoramalandene i Horisont Europa (per oktober 2025), markert for felles samarbeidsprosjekter med Norge. Samarbeidsprosjekter er her definert som alle prosjekter foruten prosjekter i ERC og EIC Accelerator, hvor det deltar kun en aktør. Kilde: eCorda (Kommisjonen).

Norges viktigste afrikanske samarbeidsland i EU og i Forskningsrådets prosjekter

EU og Den afrikanske union har styrket samarbeidet om forskning og innovasjon, med mål om å utvikle lokale løsninger på globale utfordringer. I Horisont Europa er det satt av 750 millioner euro til samarbeid med afrikanske land gjennom rundt 70 utlysninger i periodene 2021–2024, der alle afrikanske land får finansiert sin prosjektdeltakelse. Så langt deltar 50 afrikanske land i innstilte prosjekter, hvorav 29 samarbeider med norske aktører i totalt 88 prosjekter. Norge samarbeider særlig med Sør-Afrika, etterfulgt av blant annet Etiopia, Tunisia, Uganda, Kenya, Tanzania og Ghana, med tyngdepunkt i klynge 1 (helse) og klynge 6 (mat, bioøkonomi og naturressurser). Tilsvarende mønster sees i Forskningsrådets prosjekter, der Sør-Afrika er den viktigste samarbeidspartneren.

Nordisk samarbeid

Investeringene i nordisk forskningssamarbeid var rekordhøye i 2025. NordForsk lyste ut prosjektstøtte for totalt 850 millioner kroner. Forskningsrådets bidrag på 105 millioner kroner var høyest blant de nordiske forskningsrådene. Initiativ til nye nordiske utlysninger kommer fra nasjonale forskningsråd gjennom NordForsks «Open Invitation»-mekanisme. I 2025 har NordForsk iverksatt nye initiativer innen urfolk, antibiotikaresistens, persontilpasset medisin, kvinnehelse, store språkmodeller, kunnskapsoversikter innen kriser og konflikter, barn og unge, matsikkerhet og kritiske mineraler.

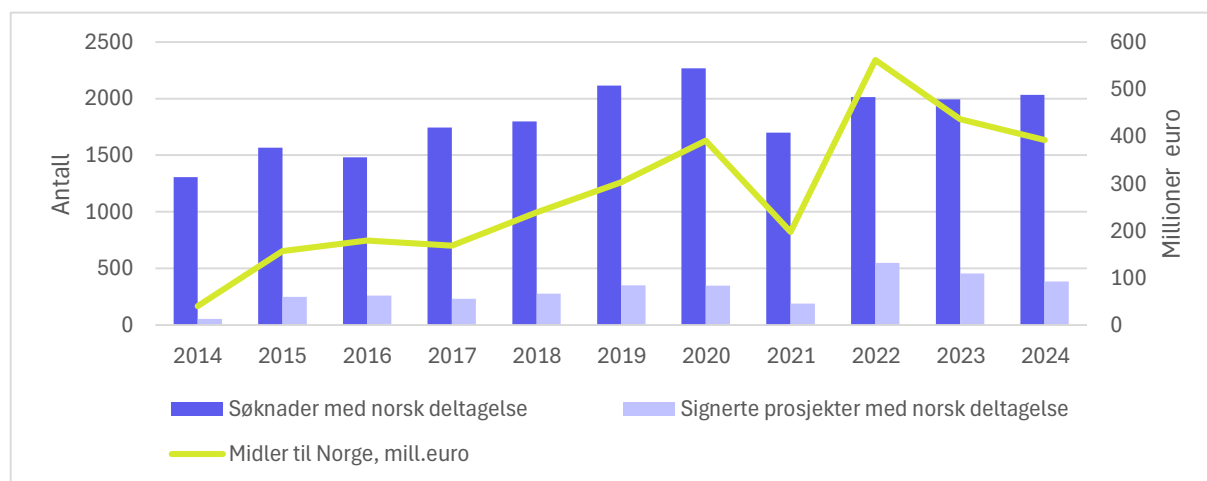
Gjennom 2025 har NordForsk arbeidet med å tilrettelegge for økt samarbeid mellom forskningsråd i Norden og Baltikum, med Japan, India og Canada. Det er dialog i gang om samarbeid med G7 om kvanteteknologi, med Japan om AI og sikkerhet i Arktisk med Canada. NordForsk har for første gang samfinansiert prosjekter med et privat fond, Novo Nordisk Fonden, som bidro med midler i tre utlysninger i 2025.

Finansiering fra EU

EUs rammeprogram er en sentral finansieringskilde for internasjonalt samarbeid i porteføljen og utgjorde i 2024 om lag 38 prosent av samlet finansiering. Norske aktører deltar bredt i Horisont Europa, med en returandel over nasjonale mål, selv om økt konkurranse de siste årene har bidratt til noe nedgang.

Norge mottok fram til oktober 2025 1,6 milliarder euro via 1 635 innstilte prosjektene fra Horisont Europa. Hittil i Horisont Europa har Norge samarbeidsrelasjoner med 121 ulike land (inkludert autonome regioner) i de innstilte prosjektene i Horisont Europa. I hele Horisont 2020 samarbeidet Norge med totalt 131 land. Det betyr at det så langt er norsk samarbeid med 70 prosent av alle landene som har deltatt i prosjektene i Horisont Europa, mens samme tall i Horisont 2020 var på 80 prosent.

Figur 17 Resultater fra Horisont 2020 (2014-2021) og Horisont Europa (2021-2024) for Norge i EUs rammeprogram fordelt på år. (Kommisjonen) per oktober 2025. Resultater for søknadene vises per søknadsfrist år, mens resultatene fra signerte prosjekter vises per kontraktssigneringsår. Beløpene er uperiodiserte, dvs. at hele beløpet til et prosjekt er rapportert på kontraktssigneringsåret og ikke fordelt på årene som prosjektet løper. Alle beløpene er i millioner euro. Datakilde; eCorda (Kommisjonen).

Figur 17 viser utviklingen i norske resultater i EUs rammeprogram, som må ses i lys av variasjoner i utlysningene over tid. Antall søknader, signerte prosjekter og midler til Norge økte fram mot 2020, før et lavere aktivitetsnivå i 2021, som følge av overgangen mellom Horisont 2020 og Horisont Europa. Deretter har aktiviteten tatt seg opp igjen, samtidig som nivået i 2023 og 2024 i stor grad reflekterer lavere utlysningssvolum fra EU sammenlignet med 2022.

Samtidig har rammebetingelsene endret seg. Horisont Europa har et tydeligere fokus på samarbeid med tredjeland, særlig i søyle 2, noe som både gir nye muligheter og øker konkurransen. Dette forsterkes av at flere land, som Storbritannia og Sveits, har fått assosiert status i programmet, noe som bidrar til økt konkurranse om midlene.

Selv om norske aktører fortsatt gjør det godt i Horisont Europa, har den samlede returandelen falt noe det siste året, fra 3,31 prosent i oktober 2024 til 3,08 prosent i oktober 2025. Nedgangen må blant annet ses i sammenheng med sterkere konkurranse og at effekten av enkelte store tidlige tildelinger, som til Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI), avtar etter hvert som programmet utvikler seg.

Forskningsrådet har i 2025 styrket arbeidet med samspill mellom nasjonal og internasjonal forskningsfinansiering, blant annet gjennom prioriteringer i utlysninger, deltakelse i europeiske partnerskap og utvikling av kunnskapsgrunnlag for bedre koordinering.

Deltagelse i det Europeiske forskningsområdet (ERA)

Forskningspolitikken utvikler seg i en global kontekst. Forskningsrådets direktør er opptatt av at vi både lærer av de som er i front, men også at vi påvirker utviklingen der vi kan, særlig i Europa.

Forskningsrådet er derfor aktive i utviklingen av det europeiske forsknings- og innovasjonsområdet, i ulike arbeidsgrupper i OECD og i vår interesseorganisasjon Science Europe, samt ikke minst via aktiviteter knyttet til Horisont Europa. The Global Research Council jobber for å i fellesskap utvikle

forskningspolitikken globalt og Forskningsrådets direktør er for tiden visepresident. Organisasjonen er i sterk utvikling etter de første 10 år og her deltar også Forskningsrådet aktivt.

EØS-samarbeidet

I 2023 gikk i tillegg ca. 300 millioner kroner av EØS-midlene til norske aktører som deltok i internasjonale forskningsprosjekt. De bilaterale forskningsprogrammene mellom Norge og mottagerlandene ble avsluttet i 2024. Det er nå underskrevet avtaler om nye bilaterale forskningsprogrammer i Polen, Portugal, Tsjekkia og Romania for en ny periode med EØS-midler med en total bevilgning på 235 millioner euro (ca. 2.5 milliarder kr). Det foregår fortsatt forhandlinger med Ungarn. Samarbeidsprosjekter med norske partnere vil finansieres for perioden 2027 – 2030, de første utlysningene åpner i juni 2026. Prioriterte tema for EØS-midlene i denne runden er grønn omstilling, demokrati, inkludering og motstandskraft.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets egne investeringer er i hovedsak rettet mot å mobilisere norske aktører til internasjonalt samarbeid. Dette skjer særlig gjennom prosjektetableringsstøtte (PES), EU-nettverk og FORSTERK-ordningen. PES har hatt en sentral rolle i å øke norsk deltakelse i Horisont Europa, mens EU-nettverkene bidrar til å mobilisere nye aktører, særlig i næringsliv og offentlig sektor. FORSTERK skal styrke effektene av norske EU-prosjekter, men aktiviteten har de siste årene vært begrenset som følge av manglende budsjettdekning.

I 2025 ble det tildelt 111,8 millioner kroner gjennom PES, mens EU-nettverkene fikk 16,5 millioner kroner for perioden 2025–2027. Det har ikke vært utlysninger i FORSTERK siden 2021.

Internasjonalt samarbeid finansieres også gjennom INTPART-ordningen, som støtter partnerskap med prioriterte land utenfor EU. I 2025 ble det bevilget 100 millioner kroner gjennom ordningen, hvorav 40 millioner gikk til samarbeid med afrikanske land som del av oppfølgingen av regjeringens strategi.

2.2.1.3 Delportefølje Forskningsinfrastruktur

Forskningsinfrastruktur er et sentralt delområde i porteføljen og omfatter både nasjonale investeringer og norsk deltakelse i internasjonale infrastrukturer. Porteføljen er dominert av INFRASTRUKTUR-ordningen, som siden 2009 har bidratt til å bygge nasjonal kapasitet og styrke samarbeidet mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor.

I 2025 omfatter delporteføljen 107 aktive prosjekter med en samlet investeringsramme på 6,7 milliarder kroner og et disponibelt budsjett på 664,8 millioner kroner. Dette inkluderer norsk deltakelse i europeiske infrastrukturer på ESFRIs veikart, som gir tilgang til avanserte forskningsfasiliteter og styrker mulighetene for finansiering gjennom EUs rammeprogram. I Horisont Europa deltar norske aktører i 69 infrastrukturprosjekter, med en samlet tildeling på 47,7 millioner euro i perioden 2021–2025.

Delporteføljen omfatter også satsinger som utnytter norsk deltakelse i internasjonale forskningsorganisasjoner som ESA, EISCAT, Nordic Optical Telescope, CERN og EUs romprogram, blant annet gjennom forskerprosjekter innen romforskning. I 2025 ble det tildelt 35 millioner kroner til slike prosjekter, og i perioden 2013–2024 er det finansiert 44 prosjekter med en samlet tildeling på om lag 242 millioner kroner.

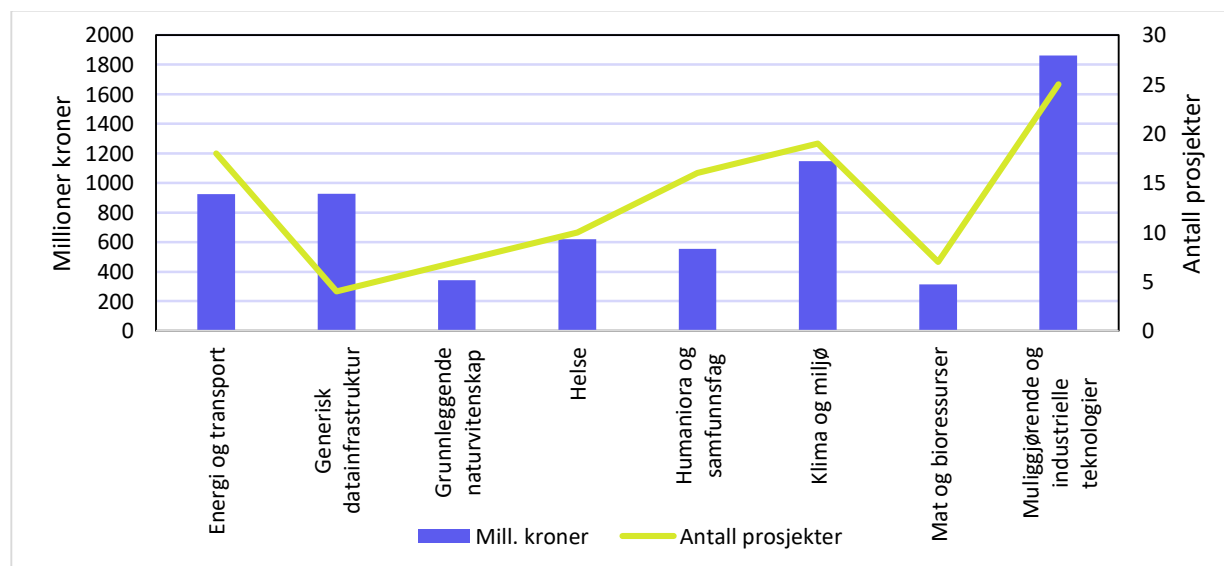
Utviklingen går i økende grad mot datadrevne og tjenestebaserte løsninger, med voksende behov for kapasitet innen datahåndtering, tilgang til data og regnekraft. Porteføljestyret har en sentral rolle i prioriteringer knyttet til finansiering, utvikling og drift av nasjonal forskningsinfrastruktur, herunder avveininger mellom nasjonale behov og internasjonalt samarbeid.

Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur

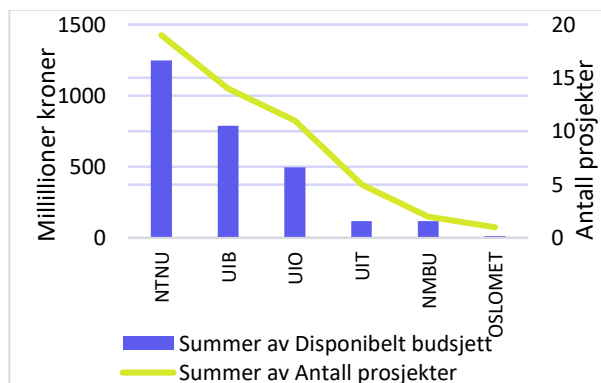
Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur (INFRASTRUKTUR) er en konkurransebasert finansieringsordning der søknadene blir vurdert etter gitte kriterier. Bakgrunnen for hvordan Forskningsrådet prioriterer investeringer i forskningsinfrastruktur på ulike områder, er beskrevet i områdestrategiene i [Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2023](#), Regjeringens [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032](#) og Forskningsrådets porteføljeplaner.

INFRASTRUKTUR-ordningen omfatter ved utgangen av 2025 totalt 107 aktive prosjekter med en samlet investeringsramme på om lag 6,7 milliarder kroner og et disponibelt budsjett på rundt 664 millioner kroner i 2025. Investeringene er særlig konsentrert innen muliggjørende og industrielle teknologier, klima og miljø samt energi og transport. Datainfrastruktur utgjør en viktig og økende del av porteføljen. Generisk (ikke domenespesifikk) datainfrastruktur gjelder i all hovedsak tungregnings- og lagringskapasitet hos Sigma2. Humaniora & samfunnsfag er det underområdet med flest prosjekter i forhold til disponibelt budsjett. Dette indikerer lavere investeringskostnader for infrastrukturene innenfor dette området (Figur 18).

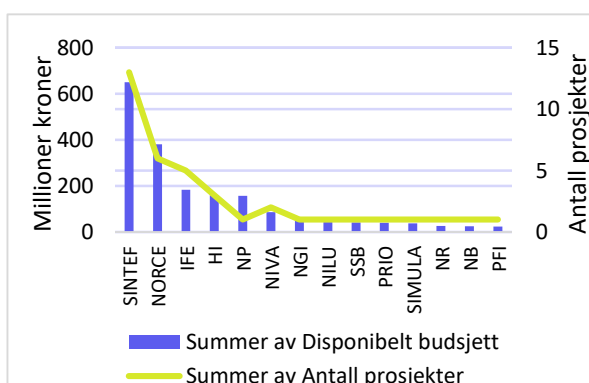

Figur 18 Nasjonal INFRASTRUKTUR-portefølje per 2025 (disponibelt budsjett i millioner kroner og antall prosjekter), fordelt på underområder i det nasjonale veikartet for forskningsinfrastruktur 2025. Kilde: Forskningsrådets egne data.

UH-sektor og instituttsektor henter hjem mest investeringsmidler og prosjekter i INFRASTRUKTUR-ordningen, henholdsvis 2,8 og 1,9 milliarder kroner fordelt på 52 og 38 prosjekter, mens Helseforetakene henter hjem minst midler og færrest prosjekter, 154 millioner kroner fordelt på tre prosjekter.

Figur 19 Nasjonal INFRASTRUKTUR-portefølje per 2025 (disponibelt budsjett i millioner kroner og antall prosjekter), fordelt på prosjektansvarlig organisasjon innen UH-sektor. Kilde: Forskningsrådet.

Figur 20 Nasjonal INFRASTRUKTUR-portefølje per 2025 (disponibelt budsjett i millioner kroner og antall prosjekter), fordelt på prosjektansvarlig organisasjon instituttsektor. Kilde: Forskningsrådet.

Deltagelse i europeisk forskningsinfrastruktursamarbeider

Norsk deltakelse i internasjonale infrastrukturer er omfattende. Norske miljøer deltar i 20 av 63 infrastrukturer på [ESFRIs veikart](#), og Norge er også medlem i flere store internasjonale forskningsorganisasjoner som CERN og EMBL. I tillegg deltar norske forskningsmiljøer aktivt i utviklingen av europeiske initiativer som EOSC og EuroHPC, som gir tilgang til felles europeiske dataressurser og regnekraft. Norge er også medeier i LUMI superdatamaskinen som er plassert i Finland, finansiert av midler fra porteføljen gjennom bevilgning til Sigma2.

Norsk deltagelse i infrastruktur-programmet i EU

Gjennom EUs rammeprogram deltar norske aktører i en rekke prosjekter innen delprogrammet forskningsinfrastruktur (Research Infrastructures, RI). I perioden 2021–2025 har Norge hatt høy returandel og god suksessrate i Horisont Europa, noe som indikerer høy konkurranseevne. Samtidig bidrar prosjektene primært til samarbeid, utvikling og bruk av infrastruktur, og i mindre grad til nye investeringer. Målet er å dekke hele spekteret av behov – fra grunnleggende kunnskapsutvikling til teknologiutvikling og innovasjon – og å styrke åpen vitenskap, blant annet gjennom videreutvikling av EOSC og bedre tilgang til FAIR data og tjenester.

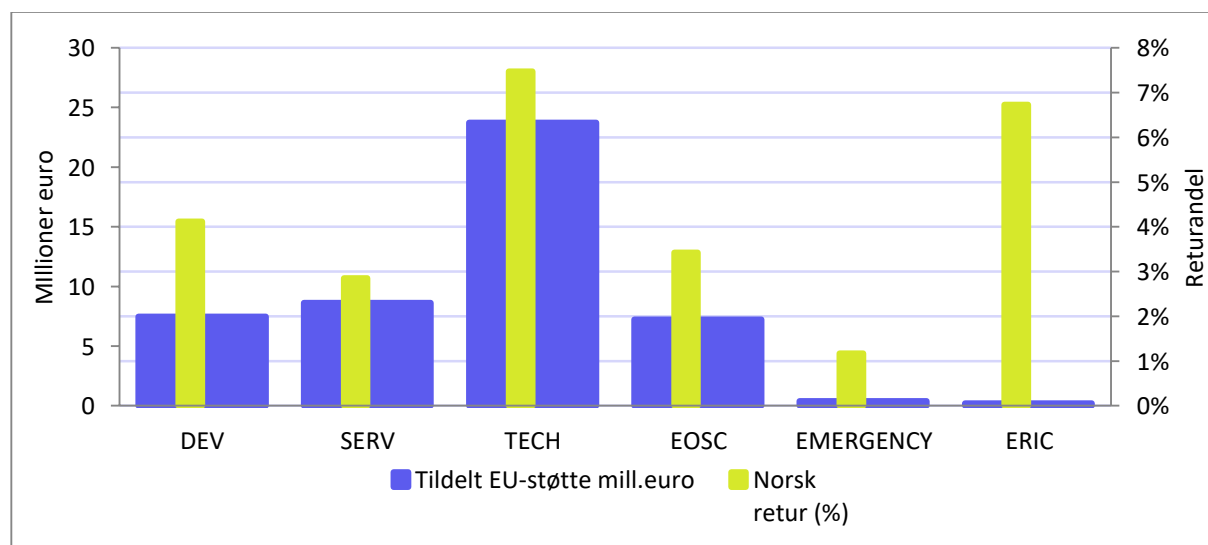
Analysen omfatter norsk deltakelse i de ulike destinasjonene i RI-programmet: INFRADEV, INFRASERV, INFRA TECH og INFRAEOSC, samt særutlysninger knyttet til EMERGENCY (beredskap) og ERIC (koordinering av ESFRI-prosjekter). Den samlede norske returandelen i perioden 2021–2025 er på 4,54 prosent – det høyeste nivået så langt – og ligger betydelig over gjennomsnittet for programmet (tabell 1).

Destinasjon	Antall søknader Alle land	Antall søknader Norge	Antall innstilte prosjekter Alle land	Antall innstilte prosjekter Norge	Mill. euro i innstilte prosjekter Alle land	Mill. euro i innstilte prosjekter Norge	Norsk returandel	Suksessrate Alle land	Suksessrate Norge
DEV	164	39	69	25	181.90	7.49	4.12%	42.07%	64.10%
SERV	36	15	23	11	302.75	8.63	2.85%	63.89%	73.33%
TECH	111	41	32	15	317.58	23.73	7.47%	28.83%	36.59%
EOSC	59	23	31	15	211.43	7.24	3.42%	52.54%	65.22%
EMERGENCY	4	2	2	2	33.00	0.39	1.17%	50%	100%
ERIC	1	1	1	1	3.00	0.20	6.73%	100%	100%
	375	121	158	69	1049.66	47.67	4.54%	42.13%	57.02%

Tabell 1 HEU-RI: Nøkkeltall i utlysninger med norsk deltakelse per destinasjon i perioden 2021-2025. Kilde: eCorda, EU

Samlet viser deltakelsen at norske aktører både bidrar til og drar nytte av EUs infrastrukturvirkemidler, med god deltakelse på tvers av alle destinasjoner. Instituttsektoren (20,5 millioner euro; 43,1 prosent) og UH-sektoren (17,6 millioner euro; 36,9 prosent) henter hjem hoveddelen av midlene, mens også helseforetakene deltar aktivt. Som vist i figur 21 varierer returandelene mellom destinasjonene, og gir et uttrykk for norske miljøers konkurranseevne i de ulike delene av programmet.

Figur 21 Retur og returandeler for Norge per destinasjon i RI programmet i Horisont Europa. Aggregerte tall for perioden 2021-2025. Kilde: eCorda (Kommisjonen).

Samlet bidrar porteføljen til å styrke både nasjonal kapasitet og internasjonal integrasjon. Samtidig peker utviklingen mot økt behov for investeringer, særlig innen datainfrastruktur, og for bedre samspill mellom nasjonale investeringer og europeiske initiativer. Dette aktualiserer også spørsmålet om hvordan infrastrukturen i større grad kan tas i bruk av næringsliv og offentlig sektor.

Videre følger en beskrivelse av RI destinasjonene og norsk deltagelse for perioden 2021-2025:

- **INFRADEV:** Konsoliderer og videreutvikler det europeiske forskningsinfrastrukturlandskapet, med vekt på integrasjon, bærekraft og kompetanse. Norske prosjekter spenner over flere fagområder og er ofte koblet til ESFRI og INFRASTRUKTUR-ordningen.

- INFRASERV: Finansierer tjenester som gir tilgang til forskningsinfrastruktur og støtter grønn og digital omstilling. Norske aktører deltar bredt, og ordningen gir også mulighet til å tilby tjenester internasjonalt.
- INFRATECH: Utvikler avansert instrumentering og digitale løsninger, ofte i samarbeid med industri. Norske prosjekter dekker et bredt spekter av fagområder og har et høyt teknologi-modenhetsnivå (TRL).
- INFRAEOSC: Utvikler en åpen EOSC-føderasjon for deling av data og tjenester. Norske prosjekter er særlig knyttet til datainfrastruktur.
- EMERGENCY: Særutlysninger for beredskap og rask respons, med få norske prosjekter, hovedsakelig innen helse og IKT.
- ERIC: Støtter koordinering og kapasitetsbygging i europeiske infrastrukturkonsortier.

UH-sektoren er særlig dominerende i INFRADEV og INFRASERV, mens instituttene har en sentral rolle i INFRADEV og INFRATECH. Næringslivet er mest synlig i INFRATECH, mens INFRAEOSC har en jevnere fordeling mellom aktørtyper. Samlet viser dette en bred norsk deltakelse med tydelig sektorvis rollefordeling.

I kommende EU-rammeprogrammer legges det økt vekt på næringslivets rolle, særlig med tanke på konkurransekraft og innovasjon. I den europeiske strategien for forsknings- og teknologiinfrastruktur legges det stor vekt på at infrastrukturene i større grad må tilgjengeliggjøres for næringslivet. Dette vil være et sentralt tema i utviklingen av infrastrukturen fremover.

Romforskning

ROMFORSK-satsingen omtales som en såkalt følgeforskningssatsing, siden den er etablert for å bidra til utnyttelse av medlemskap og deltakelse i flere rom-relaterte organisasjoner og forskningsinfrastrukturer, spesielt ESA og EUs romsatsinger. Ordningen har dermed bidratt til å koble nasjonale forskningsmiljøer til sentrale internasjonale infrastrukturer og samarbeidsarenaer.

ROMFORSK er den eneste målrettede satsingen i Forskningsrådet for romrelevant grunnforskning, og har normalt et årlig budsjett på om lag 20 millioner kroner, med midler hovedsakelig fra KD, men også fra KLD. Siden det er svært begrensede midler, har det de siste årene vært utlysning bare annethvert år. I 2025 ble det lyst ut 35 millioner kroner og 3 nye Forskerprosjekt for fornyelse fikk midler.

Romforskning må derfor i økende grad integreres i bredere tematiske utlysninger og internasjonale finansieringskilder.

For porteføljestyret innebærer denne utviklingen et mer begrenset nasjonalt handlingsrom for å støtte opp under utviklingen av romfaglig kompetanse gjennom egne virkemidler. Samtidig øker betydningen av strategiske prioriteringer knyttet til hvordan nasjonale midler kan brukes til å mobilisere norske miljøer til internasjonal deltakelse og sikre god utnyttelse av investeringer i internasjonal rominfrastruktur. Slik nivået på finansieringen av ordningen er nå, så er det ikke tilstrekkelig for at Romforskning skal kunne bidra til å oppnå målet om høy kvalitet i norsk romforskning og god norsk deltakelse i internasjonale romforskningssamarbeider.

2.2.1.4 Delportefølje Forskningskultur

Delporteføljen Forskningskultur består av underområdene forskerrekuttering, kjønn og mangfold, åpen forskning, forskningsetikk og forskning om forskning og innovasjon. Områdene er i stor grad tverrgående og retter seg mot hele forskningssystemet, ikke bare Forskningsrådets egne finansieringsordninger. Analysen baserer seg derfor på statistikk for hele Forskningsrådets portefølje, supplert med nasjonale data der dette er relevant. Dette er også dimensjonene som ligger til grunn for vurdering av Mål 4 Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur i porteføljeplanen.

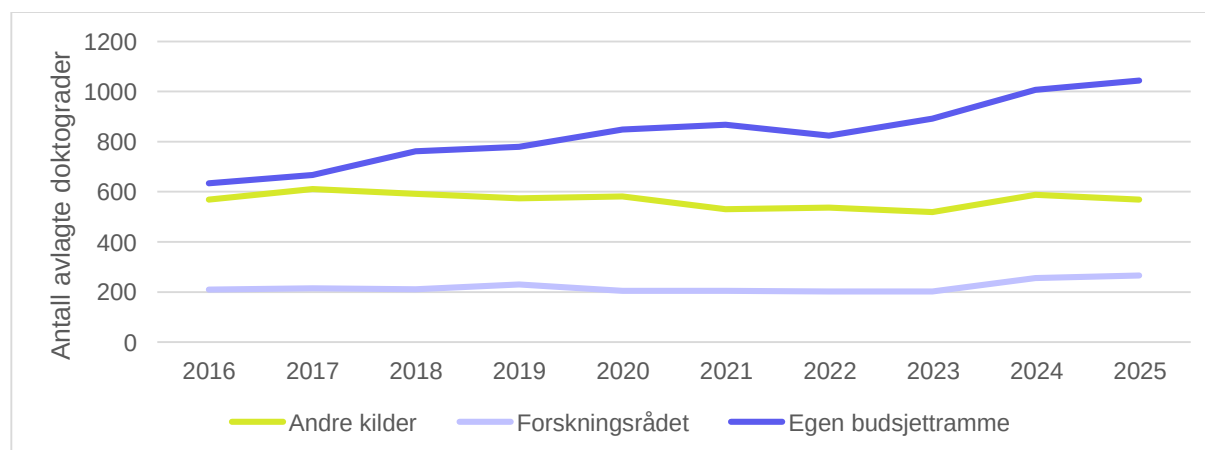
Forskerrekuttering- og karrierer

I 2023 la Forskningsrådet frem en [Plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#), med tiltak for å styrke rekrutteringen og tilpasse kapasiteten til samfunnets behov. Hovedansvaret for rekruttering ligger hos institusjonene, mens Forskningsrådet bidrar gjennom finansiering og utvikling av virkemidler.

Rekrutteringsporteføljen består i hovedsak av midler fra andre porteføljer og finansierer rekrutteringsstillinger i prosjekter og senterordninger, doktorgradsprosjekter i offentlig sektor og næringslivet, samt virkemidler rettet mot forskere tidlig i karrieren.

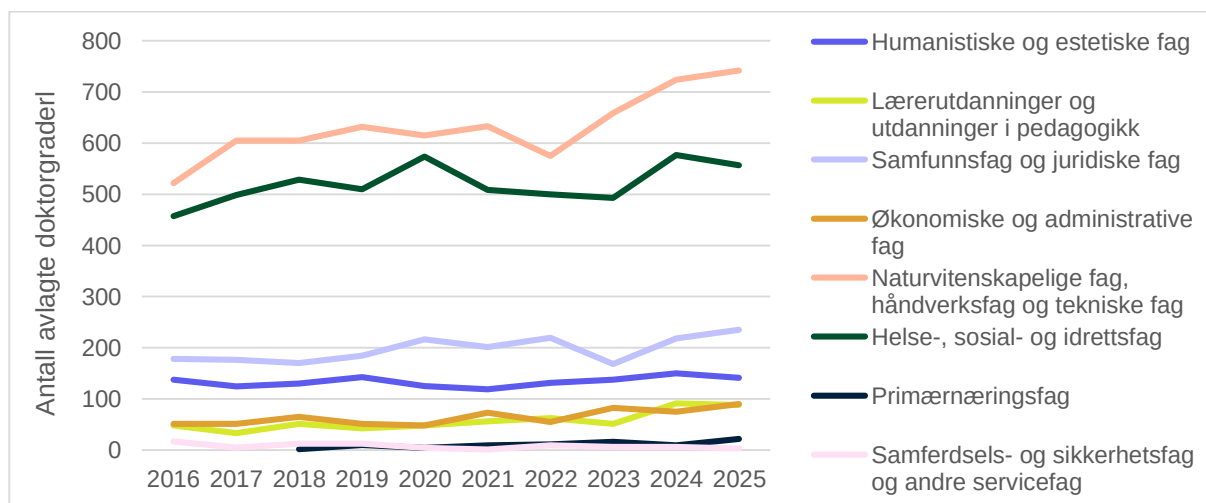
Doktorgradsstipendiater

Som vist i figur 18 har antallet doktorgrader økt betydelig i perioden 2016–2025. Antallet finansiert av Forskningsrådet har derimot vært relativt stabilt, med en svak økning i 2024 og 2025. Den samlede veksten skyldes i hovedsak økt finansiering gjennom grunnbevilgningene til UH-sektoren, men også bidrag fra institutter, helseforetak og andre aktører. I 2025 utgjorde doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde 14,1 prosent.

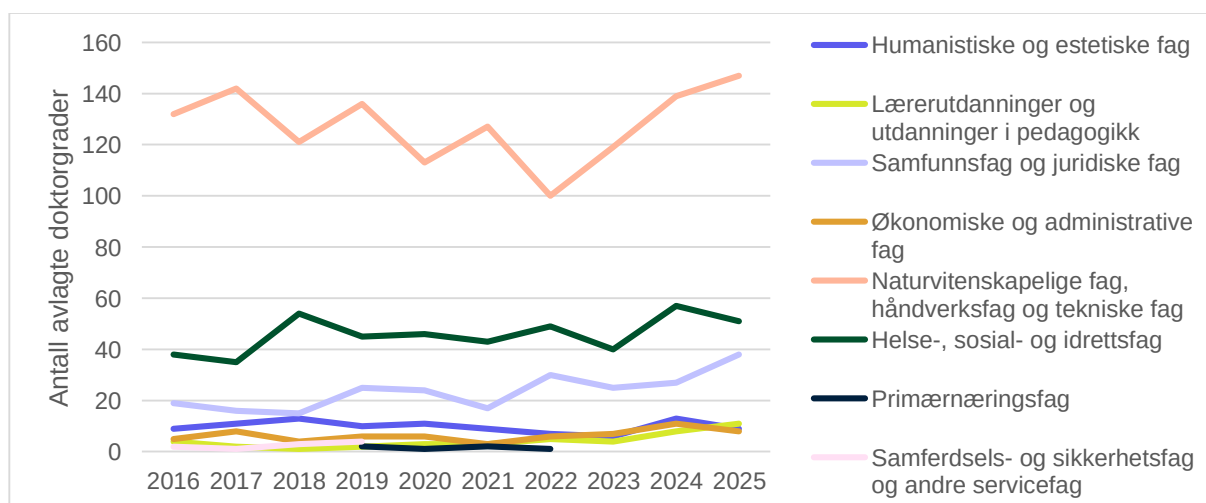
Figur 22 Avlagte doktorgrader i Norge fordelt på finansieringskilde. Kilde: DBH.

Flest doktorgrader avlegges innen naturvitenskapelige og tekniske fag, etterfulgt av helse-, sosial- og idrettsfag (figur 22 og 23). Fordelingen har vært relativt stabil over tid, men med en tydelig økning innen naturvitenskapelige og tekniske fag de siste årene.

Figur 23 Avlagte doktorgrader i Norge etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

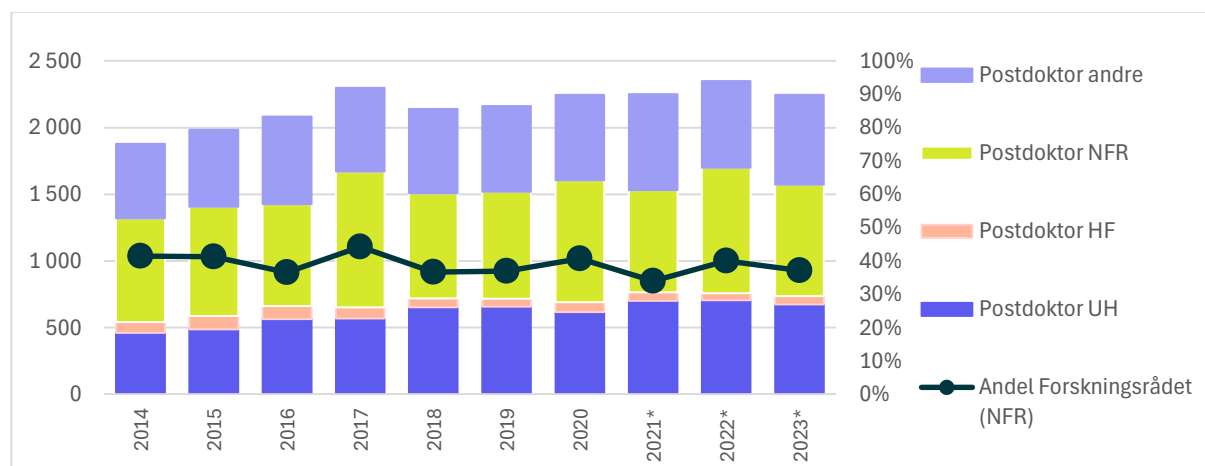
Blant doktorgrader finansiert av Forskningsrådet er fagfordelingen noe annerledes, særlig ved at en lavere andel finansieres innen helsefag. Utviklingen er ellers relativt stabil, med en tilsvarende økning innen naturvitenskapelige og tekniske fag de siste årene (figur 24).

Figur 24 Avlagte doktorgrader med Forskningsrådet som hovedfinansieringskilde etter (NUS) fagfelt. Kilde: DBH.

Postdoktorstipendiater

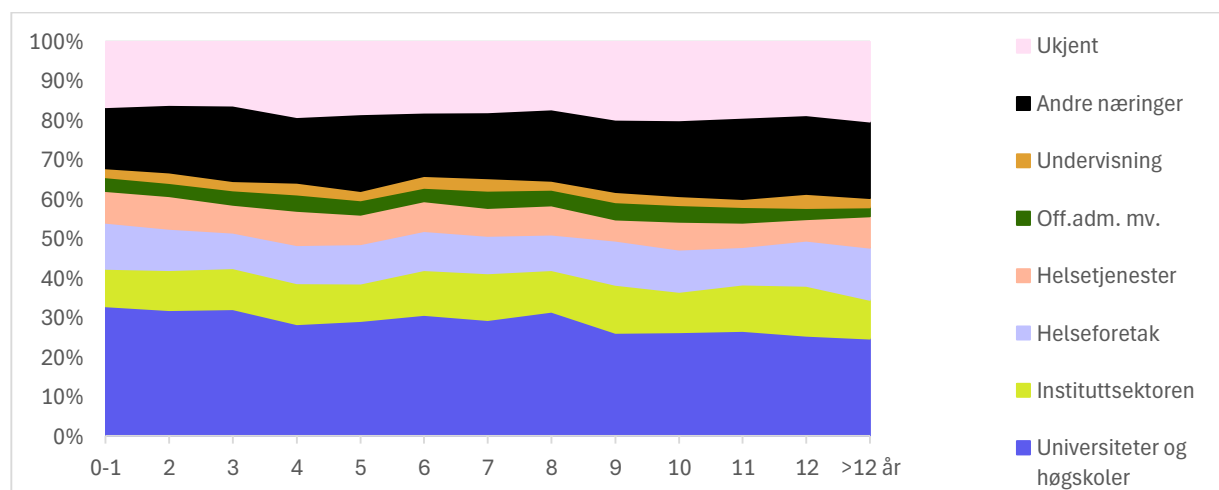
Situasjonen for postdoktorstipendiater er litt annerledes. Her utgjør finansiering fra Forskningsrådet en betydelig andel av det totale antallet postdoktorstipendiater i Norge, og har ligget relativt stabilt på rundt 40 prosent de siste 10 årene. I motsetning til doktorgrader, som måles som antall avlagte grader per år, viser figuren den samlede bestanden av postdoktorstillinger i et gitt år. Tallene vil derfor naturlig være høyere enn antall doktorgrader som avlegges årlig.

Figur 25: Antall postdoktorstillinger fordelt på finansieringskilde. For årene 2021 til 2023 er ikke postdoktorene ved universitetssykehusene fordelt etter finansieringskilde. Fordelingen er derfor estimert på bakgrunn av forutgående år. Kilde: SSB.

Mobilitet blant doktorgradsstipendiater

Tall fra Forskerrekrutteringsmonitoren viser at om lag 50–54 prosent av doktorander fortsatt arbeider i akademien noen år etter disputas. Andelen er relativt stabil over tid, mens rundt 30 prosent arbeider utenfor akademien og nær 20 prosent ikke er registrert sysselsatt i Norge, hvorav mange har utvandret (figur 26).

Figur 26 Arbeidssted i 2022 for personer tatt opp på doktorgradsprogram 2005–2016, antall år etter disputas. Kilde: Indikatorrapporten.

Forbedret rekrutteringsstatistikk

Som del av oppfølgingen av Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere har Forskningsrådet behov for utvidet statistikk knyttet til rekruttering og karriere. Forskningsrådet har i samarbeid med SSB arbeidet med å koble data fra Forskningsrådets porteføljer og virkemidler med sentrale registerdata. En pilot for denne datakoblingen er under utvikling, men resultatene er per nå ikke klare for publisering. Når arbeidet ferdigstilles, vil det gi et utvidet grunnlag for å analysere Forskningsrådets innsats.

Innføring av nye rekrutteringsordninger

Mobilitetsstipend

I tillegg til utenlandsopphold er sektormobilitet en viktig komponent i å styrke samspillet og kunnskapsflyten mellom akademiske institusjoner og øvrig arbeidsliv. Økt mobilitet av ansatte mellom akademia og arbeids- og næringsliv er avgjørende for å skape nettverk med kompetansemiljøer, bygge kompetanse og styrke kunnskapsflyten mellom sektorene. Forskningsrådet jobber i henhold til [Plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#) med å innføre ulike virkemidler for å fremme sektormobilitet.

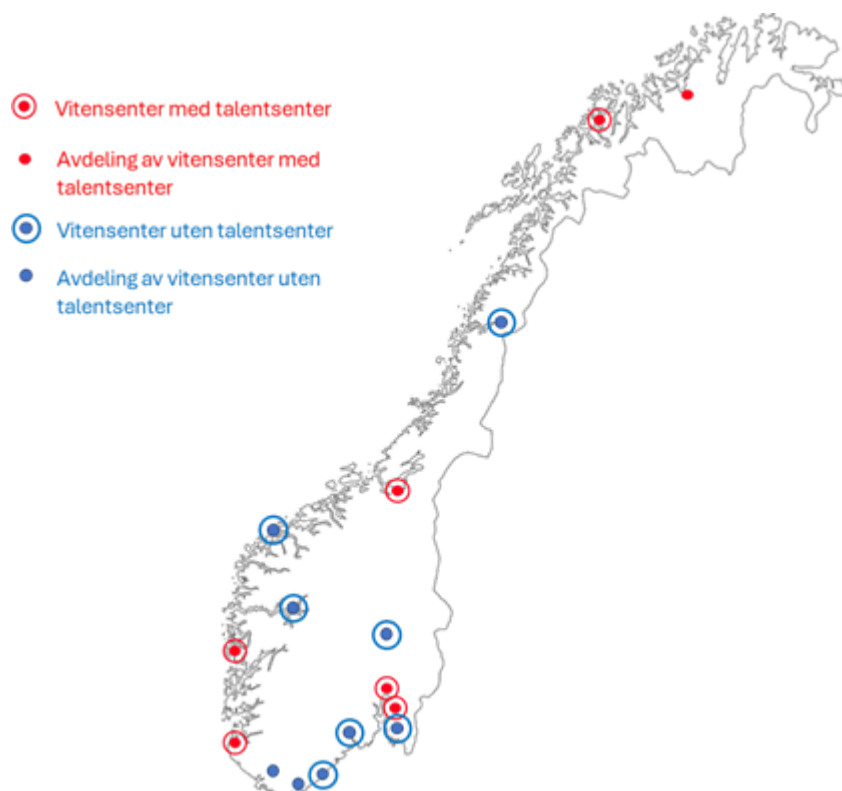
Det arbeides blant annet med å implementere entreprenørskapsstipend for ph.d.- og postdoktorstipendiater. Dette er et spesifikt tiltak som skiller seg fra de øvrige ordningene ved å fokusere på å fremme entreprenørskap og innovasjon blant forskere.

Porteføljestyrets egne investeringer

Porteføljestyrets investeringer omfatter vitensentre, forskerlinjer og nasjonale forskerskoler.

Vitensentre:

Vitensentrene bidrar til rekruttering ved å stimulere interesse for realfag og teknologi blant barn og unge. Vitensentrene retter seg mot barnehager, skoler og allmennheten. Vitensentrene har kompetanse i interaktiv formidling og er en ressurs for lærere og lærerutdanningene, bla. ved å tilby forskjellige former for kurs.

Figur 27 Geografisk fordeling av vitensentre med og uten talentsenter. Kilde: Forskningsrådets data.

Den norske modellen er en egen tilskuddsordning gitt av Kunnskapsdepartementet for målrettet utvikling av et begrenset antall regionale vitensentre, som sammen utgjør et helhetlig nasjonalt tilbud. Tilskuddene støtter og delfinansierer sentrene, og ordningen administreres av Forskningsrådet. Det er nå 13 vitensentre i Norge, se Figur 27 for den geografiske fordelingen av disse. Bevilgningen har økt fra 4 millioner kroner i 2003 til 120,0 millioner kroner i 2025, og besøkstallene har økt fra 272 000 til 1 349 000 i samme periode.

Vitensentrene har også fått utvidede oppgaver, blant annet gjennom talentsentre i realfag og programmering i grunnopplæringen.

Mer informasjon om vitensenterordningen kan finnes på [Forskningsrådets nettsider](#), [vitensentrenes egne nettsider](#), i [utviklingsplanen for de regionale vitensentrene 2025-2028](#), [Forskningsrådets retningslinjer](#), og [Kunnskapsdepartementets retningslinjer](#).

Forskerlinjer:

Forskerlinjer er spesialiserte studieløp ved universiteter og høyskoler som gir studenter tidlig erfaring med forskning, med mål om å øke rekrutteringen til doktorgradsstudier og videre forskerkarrierer innen utvalgte fag.

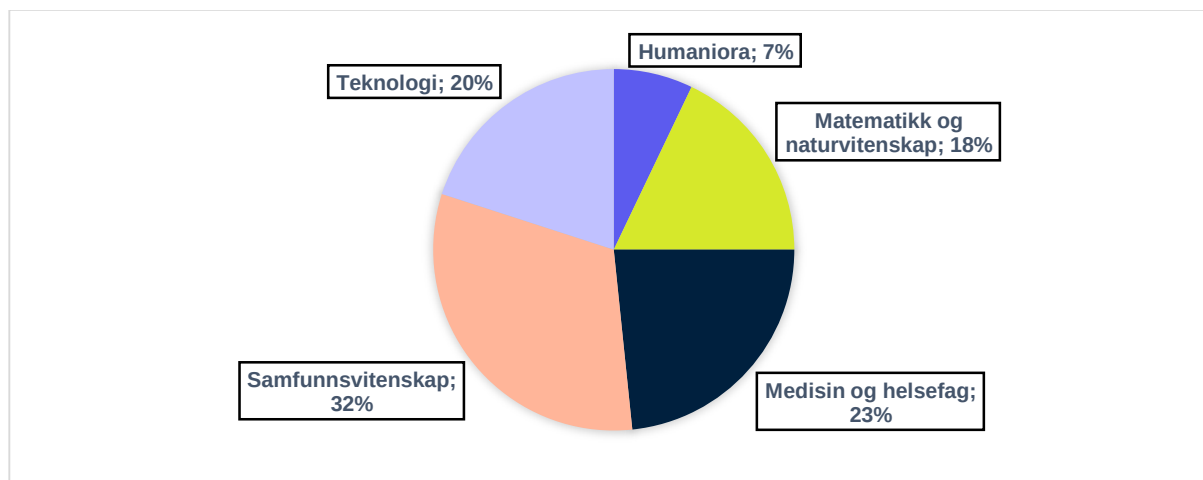
Forskningsrådet har finansiert forskerlinjer i medisin og studentstipend i odontologi og psykologi siden 2002, og utvidet ordningen i 2016 gjennom et pilotprosjekt i samarbeid med fem universiteter. Målet var å prøve ut tilsvarende ordninger i andre fagområder, tilpasset lokale behov og fagprofiler. Pilotene omfattet blant annet veterinærmedisin, psykologi, ingeniørvitenskap, rettsvitenskap og informatikk.

En evaluering gjennomført i 2025 viser at forskerlinjene i hovedsak fungerer etter hensikten: de gir studentene relevant forskningserfaring, styrker tidlig kontakt med forskningsmiljøene og bidrar til økt rekruttering til ph.d.-utdanning. Samtidig har søkertallene gått ned, til tross for gode tilbakemeldinger fra studentene. Videre innretning av ordningen vil derfor bli vurdert av porteføljestyret.

Forskerskoler:

Gjennom ordningen finansieres nasjonale forskerskoler, som skal heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid på tvers av institusjoner. Forskerskolene organiserer ph.d.-kurs og nettverksaktiviteter innenfor fagfelt som de enkelte institusjonene ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre alene. I tillegg til faglig utbytte får kandidatene som tas opp i forskerskolene tilgang på utvidete nettverk både nasjonalt og internasjonalt, som oppleves som svært verdifullt i videre karriere. Forskerskolene har også utstrakt samarbeid med instituttsektoren og aktører i offentlig og privat sektor.

I tillegg til Porteføljestyrets egne investeringer i forskerskoler har også andre porteføljestyre bidratt med egne midler til forskerskoleutlysningene. I de siste utlysningene har det vært krav om at forskerskolene skal øke arbeidslivsrelevansen, med krav om samarbeid med aktører utenfor forskningsinstitusjoner. Av totalt 19 aktive forskerskoler for arbeidslivsrelevans med finansiering fra Forskningsrådet fikk 12 bevilgning fra utlysningen i 2022. Syv nye forskerskoler hadde oppstart i 2025 og styrket bl.a. satsingen innenfor humaniora, matematikk og naturvitenskap og helsefag. Fire nye forskerskoler fikk også tildelt midler fra 2025 gjennom en egen utlysning som fulgte opp de nasjonale fagevalueringene i naturvitenskap, matematikk, IKT og teknologi, biovitenskap og medisin og helsefag.

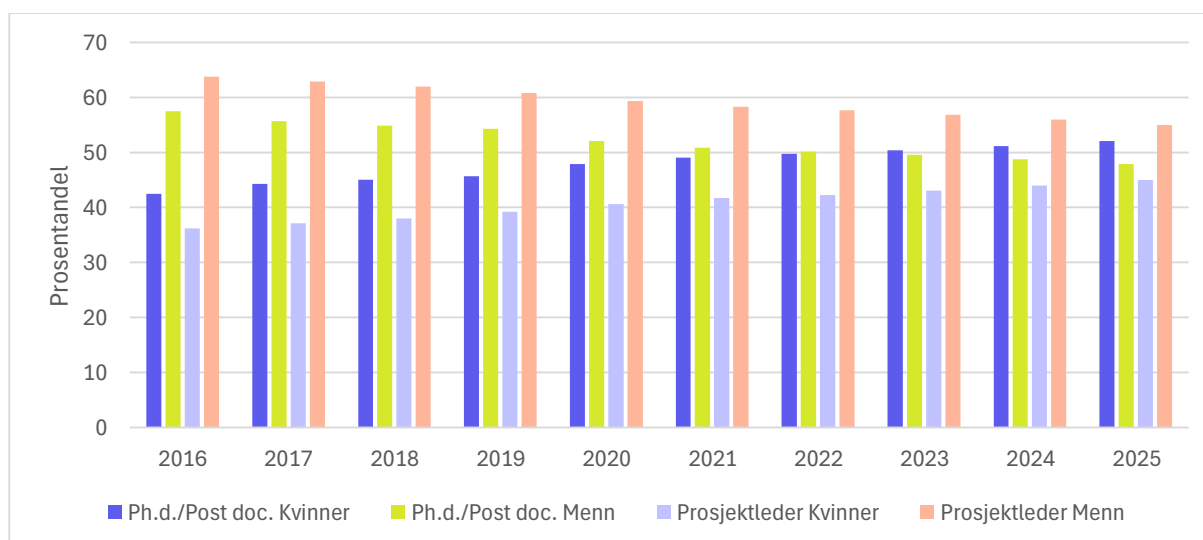
Figur 28 Fordeling av forskerskoler på fagområder (omfatter de 19 forskerskolene for arbeidslivsrelevans). Kilde: Forskningsrådets egne data.

Kjønn og mangfold

Forskningsrådet har over flere år hatt en aktiv satsing på kjønnsbalanse gjennom BALANSE, videreført i BALANSE+, som også omfatter mangfold og inkludering. Satsingen kombinerer finansiering av forskning og tiltak med utvikling av kunnskapsgrunnlag for sektoren.

I perioden 2016–2025 har kvinneandelen økt både blant ph.d./postdoktorer og prosjektledere i Forskningsrådets prosjekter, samtidig som det fortsatt er betydelige forskjeller mellom fagområder og porteføljer. Dette peker på vedvarende strukturelle utfordringer i deler av forskningssystemet.

I 2025 ble ny [Plan for kjønnsbalanse, kjønnsperspektiver og mangfold](#) vedtatt av Forskningsrådets styre. Planen etablerer et helhetlig rammeverk for arbeidet, med tydeligere krav til integrering av kjønnsperspektiver og mangfold i både finansiering og forskningspraksis, blant annet gjennom oppfølging av krav om likestillingsplaner (Gender Equality Plans, GEP) på organisasjonsnivå.

Figur 29 Prosentandel kvinnelige- og mannlige PHD/Post doc og prosjektledere i alle Forskningsrådsfinansierte prosjekter og utviklingen 2016 – 2025. Kilde: Forskningsrådet egne data.

Figur 29 viser utviklingen i kvinneandelen for ph.d./postdoktorer og prosjektledere i perioden. For ph.d.- og postdoktorstillinger øker kvinneandelen fra 42,5 prosent i 2016 til 52,1 prosent i 2025, mens den for prosjektledere øker fra 36,2 til 45,0 prosent. Dette innebærer at kjønnsbalansen blant ph.d./postdoktorer nærmer seg et svakt kvinneflertall, mens det fortsatt er et tydelig gap til balanse blant prosjektledere.

Kjønnsbalansen varierer betydelig mellom porteføljene. Helse (overvekt av kvinner) og Samisk (overvekt av menn) har de største forskjellene, med over 50 prosentpoeng mellom kjønnene, mens Energi og transport også har en relativt høy mannsdominans. Samtidig fremstår særlig Banebrytende forskning og Innovasjon som de mest balanserte porteføljene.

Samlet peker dette på tydelige fag- og porteføljespesifikke forskjeller i kjønnsbalanse, som kan henge sammen med ulike rekrutteringsstrukturer, fagprofil og tilgang på kandidater.

Forskningsrådet finansierer også [Kilden kjønnsforskning.no](https://www.forskning.no), et nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiver og kjønnsbalanse i forskning. Kilden formidler kjønnsforskning og annen forskning med kjønnsperspektiver gjennom sitt nettmagasin.

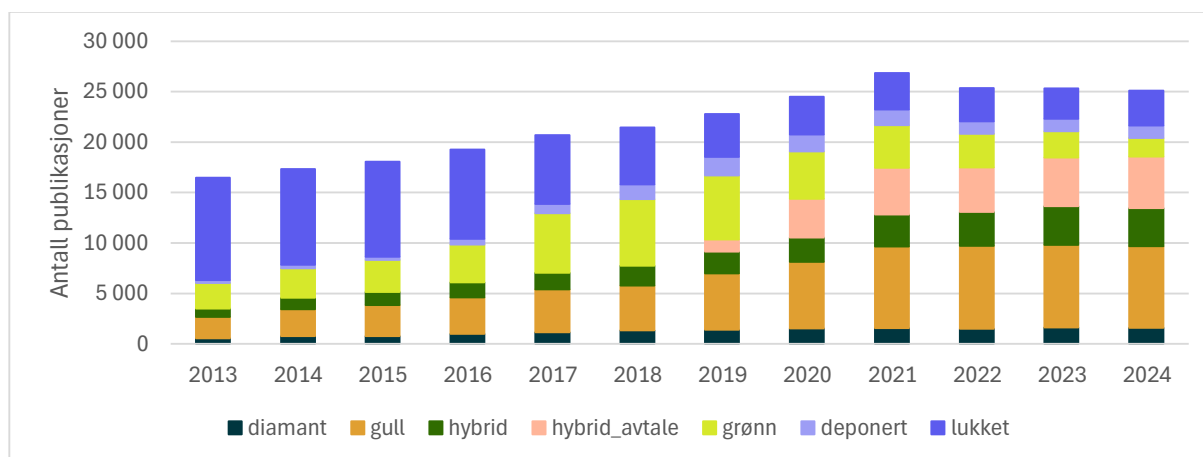
Åpen forskning

Forskningsrådet har stilt krav om åpen tilgang til vitenskapelige publikasjoner og bidratt til en sterk økning i andelen åpne artikler. Andelen åpent tilgjengelige publikasjoner er nå rundt 80 prosent på nasjonalt nivå (figur 30), etter en markant vekst i perioden 2013–2024 samtidig som det totale publiseringsvolumet har økt fra om lag 16 000 til rundt 25 000 artikler årlig.

Økningen i åpen publisering har i stor grad vært drevet av publiser-og-les-avtaler og økt bruk av hybrid publisering. I samme periode har det vært en nedgang i grønn åpen tilgang (arkivbasert), mens gull og hybrid åpen tilgang har økt. Samtidig har andelen diamant åpen tilgang vært lav og relativt stabil, noe som indikerer at overgangen til mer bærekraftige publiseringsmodeller fortsatt er begrenset. Samlet sett har utviklingen vært svært positiv, men andelen åpne publikasjoner ser nå ut til å stabilisere seg rundt 80 prosent, og det gjenstår fortsatt noe før målet om full åpen tilgang er nådd.

Forskningsrådet bidrar til utviklingen av alternative publiseringsmodeller gjennom internasjonalt samarbeid, blant annet ved å støtte utviklingen av diamantplattformen Open Research Europe (ORE) i samarbeid med EU-kommisjonen og europeiske finansører. Plattformen, som nå driftes i samarbeid med CERN, tilbyr kostnadsfri publisering for forskere fra deltakerland og legger vekt på kvalitet og transparens. Den norske støtten til ORE er i tråd med nasjonale strategier for å utvikle alternative publiseringskanaler.

Mens utviklingen i åpen publisering er godt dokumentert, er andre deler av åpen forskning mindre modne. Særlig gjelder dette deling av forskningsdata, hvor statistikkgrunnlaget er begrenset og praksis varierer betydelig mellom fagområder. Samtidig er det iverksatt flere tiltak for å styrke deling og gjenbruk av data, blant annet gjennom tjenester fra Sikt og videre utbredelse av FAIR-prinsippene. Et nytt nasjonalt vitenarkiv er også etablert for å gi bedre oversikt over åpne datasett, og inneholder i dag i overkant av 300 registreringer. Samlet sett tyder dette på at det er gode forutsetninger for videre utvikling, men også et behov for bedre kunnskapsgrunnlag og oppfølging.

Figur 30 Antall artikler registrert i Cristin fordelt på ulike varianter av åpen tilgang. Kilde: SIKT – Kunnskapsektorens tjenesteleverandør.

Forskningsintegritet og etikk

Forskningsrådet har styrket arbeidet med forskningsetikk gjennom krav om obligatorisk etisk selvvurdering i alle søknader, støttet av en felles sjekkliste utviklet i samarbeid med de forskningsetiske komiteene (fra 2025). Tiltaket bidrar til mer systematisk håndtering av etiske problemstillinger i forskningsprosjekter. Endringene som har blitt innført vil sikre at all forskning finansiert av Forskningsrådet har gjennomgått en egenvurdering, og hjelper søkerne med å strukturere denne og å finne relevant litteratur og nyttige ressurser. Ordningen er ikke en etisk godkjenning. Ansvar for forskningsetikken ligger fortsatt på enkeltforskeren og forskningsorganisasjonene.

Forskning om forskning og innovasjonspolitikk

Forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL) har siden 2015 bidratt til å utvikle kunnskap om hvordan forsknings- og innovasjonssystemet fungerer. Aktiviteten omfatter både forskningssentre og prosjekter som belyser samspill mellom forskning og samfunn, styring og virkemiddelbruk, samt effekter av endrede rammebetingelser. Aktiviteten bygger videre på tidligere satsinger som FORFI, DEMOSREG og VRI, som på ulike måter har bidratt til kunnskap om forskningens rolle i samfunn og innovasjonssystem.

Samlet peker prosjektene på et forskningssystem i endring, der økt kompleksitet, sterkere politiske føringer og nye krav til ansvarlighet stiller større krav til hvordan kunnskap utvikles og tas i bruk.

Ordningen har så langt finansiert tre forskningssentre med temaer knyttet til kvalitet i forskning, resultater og effekter av forskning og innovasjon, samt omstilling i næringslivet. I 2024 ble det i tillegg lyst ut 43 millioner kroner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter, hvor seks prosjekter fikk støtte og startet opp i 2025 med varighet fram til 2028. Prosjektene retter seg samlet mot tre hovedperspektiver: hvordan kunnskap skapes og tas i bruk i samspill mellom forskning og samfunn, hvordan styring og virkemidler påvirker forskningens retning og effekter, og hvordan endrede rammebetingelser – som geopolitikk, sikkerhet og krav til ansvarlighet – utfordrer etablerte former for internasjonalt samarbeid og kunnskapsutvikling.

Dersom budsjettammen ikke økes, vil det være begrenset handlingsrom for nye utlysninger.

3. Vurdering av måloppnåelse

I porteføljeplan for Forskningssystemet er det satt følgende mål for porteføljen:

- *Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet*
- *Mål 2 Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og internasjonale forskningssystemet*
- *Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig*
- *Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur*

3.1 Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Porteføljen til Forskningsrådet er i seg selv sammensatt, med egne investeringer, bidrag fra andre porteføljestyre og en betydelig EU-komponent. Dette gir et bredt grunnlag for koblinger og kunnskapsflyt på tvers av aktører og sektorer. Samtidig viser analysene at samspillet i stor grad formidles gjennom bestemte virkemidler og prosjektformer, og at graden av integrasjon varierer betydelig mellom sektorer og deler av porteføljen.

Indikatorene peker i retning av økende samspill over tid. Andelen prosjekter med minst én samarbeidspartner har økt betydelig, særlig i virkemidler der samarbeid er en forutsetning, som næringsrettede prosjekter og større senterordninger. Også utviklingen i fagmerking viser økt bruk av tverrfaglige tilnærminger, særlig gjennom kombinasjoner av to og tre fagområder. Samtidig er samspillet fortsatt ujevnt fordelt, og i stor grad knyttet til bestemte virkemidler, mens grunnforskningsrettede deler av porteføljen i mindre grad bidrar til bredt samarbeid.

Som vist i kapittel 2.2.1 utgjør EU-finansierte prosjekter en betydelig del av porteføljen. Dette innebærer at en stor del av samspillet skjer gjennom internasjonale samarbeidsprosjekter. EUs rammeprogram fungerer som en sentral samspillsarena ved å koble norske forskningsmiljøer til internasjonale nettverk og prosjekter, og bidrar dermed til høy grad av integrasjon mellom nasjonale og internasjonale aktører. Samtidig medfører dette at samspillet i betydelig grad skjer innenfor rammene av europeiske prioriteringer, og i mindre grad gjennom nasjonalt koordinerte virkemidler alene. En endret geopolitisk situasjon vil også føre til at internasjonalt forskningssamarbeid vil endre karakter.

Samspillet i forskningssystemet påvirkes også av mer langsiktige rammebetingelser. Utviklingen i grunnbevilgningene til instituttsektoren viser at disse over tid har falt som andel av instituttenes samlede inntekter, noe som øker avhengigheten av oppdrag og konkurranseutsatte midler. Dette kan begrense instituttenes kapasitet til å utvikle ny kunnskap og ta en aktiv rolle i omstilling, særlig i områder der etterspørselen etter FoU er svak, men hvor behovet for samspill og kunnskapsutvikling er stort. Samtidig øker betydningen av EU-relaterte finansieringsordninger for å opprettholde internasjonal deltakelse og kompetanse, noe som ytterligere forsterker behovet for en strategisk balanse mellom nasjonale og internasjonale virkemidler.

Samlet vurderes måloppnåelsen som moderat til god. Porteføljen bidrar til økt samspill gjennom samarbeid, tverrfaglighet og internasjonal deltakelse, men samspillet er fortsatt ujevnt fordelt og i stor grad avhengig av utforming av enkeltvirkemidler. For å styrke måloppnåelsen videre vil det være behov for å utvikle virkemidler som i større grad fremmer samarbeid på tvers av sektorer og verdikjeder, samt å sikre bedre sammenheng mellom nasjonale prioriteringer og internasjonale samarbeidsarenaer.

3.2 Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Som vist i kapittel 2.2.1 utgjør EU-finansierte prosjekter en betydelig del av porteføljen, og en stor del av interaksjonen mellom norske og internasjonale forskningsmiljøer skjer gjennom deltakelse i EUs rammeprogram. Dette gjør EU til den klart viktigste arenaen for internasjonalt samarbeid, og bidrar til sterke koblinger til ledende forskningsmiljøer og tilgang til internasjonale nettverk, infrastruktur og kunnskapsstrømmer. Samtidig innebærer dette at samspillet i stor grad er forankret i europeiske prioriteringer og konkurransearenaer. En endret geopolitisk situasjon vil også føre til at internasjonalt forskningssamarbeid vil endre karakter. Dette kan innebære nye samarbeidskonstellasjoner, økt vekt på strategiske partnerskap og større betydning av politiske og sikkerhetsmessige hensyn, noe som stiller nye krav til hvordan nasjonale virkemidler samspiller med internasjonale arenaer.

Det gode norske støtteapparatet og økonomiske støtteordninger som grunntildelingen til instituttsektoren, PES og Retur-EU, har vært en viktig faktor for den økende norske returandelen i Horisont Europa, som per oktober 2025 var på 3,08 prosent. Det er godt over regjeringens ambisjon på 2,8 prosent. Samtidig var norsk suksessrate 21,0 prosent, som er betydelig høyere enn den gjennomsnittlige suksessraten for snittet av alle land. Utviklingen i Retur-EU illustrerer hvordan deltakelse i EUs rammeprogram ikke bare gir finansiering, men også bidrar til å styrke koblinger mellom norske og internasjonale forskningsmiljøer. Dette innebærer at nivået på interaksjon i stor grad påvirkes av norsk deltakelse i EU-programmer, og at samspillet i forskningssystemet i stor grad er internasjonalt forankret, og måloppnåelsen her vurderes som god.

I alle Horisont Europa-prosjekter skal det lages en plan for hvordan man skal spre kunnskapen og ta i bruk resultatene. Selve planen utarbeides innenfor rammen av EU-prosjektet, men spredningsaktivitetene og det å ta i bruk resultatene er sjelden finansiert av EU-prosjektet, da dette arbeidet i all hovedsak vil foregå etter at resultatene er klare og EU-prosjektet avsluttet. FORSTERK ordningen bidrar gjennom nasjonal tilleggsfinansiering av slike aktiviteter, slik at norske miljøer som ikke deltok i EU-prosjektet kan få tilgang til resultatene. Imidlertid har det vært underskudd på FORSTERK, slik at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021. Samtidig har den store norske suksessen i Horisont Europa ført til at det nå er et stort antall nye prosjekter med tung norsk deltakelse.

Det er et stort antall aktører fra offentlig sektor og næringsliv som ikke har et eget støtteapparat og som ofte kun deltar én gang i løpet av et rammeprogram. Forskningsrådet har ikke et apparat til å mobilisere enkeltaktører godt nok og bistå dem målrettet inn i søknadsløp og har derfor opprettet tematiske EU-nettverk som skal ha denne funksjonen. Per i dag har vi 11 tematiske EU-nettverk for perioden 2025-2027.

Samlet sett vurderes måloppnåelsen som god. Norsk forskning er tett integrert i det internasjonale forskningssystemet, og porteføljen bidrar til høy grad av internasjonal interaksjon. Samtidig er interaksjonen i stor grad konsentrert til bestemte aktører og virkemidler, og det er fortsatt potensielt for å mobilisere flere miljøer og sikre bedre utnyttelse av internasjonale samarbeidsprosjekter.

3.3 Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Som vist i kapittel 2.2.1.3 gjør porteføljen betydelige investeringer i nasjonal og internasjonal forskningsinfrastruktur er et sentralt virkemiddel for å bygge forskningskapasitet og kvalitet, særlig gjennom INFRASTRUKTUR-ordningen og norsk deltakelse i europeiske infrastrukturer. Investeringene gir norske miljøer tilgang til avanserte fasiliteter, data og internasjonale samarbeidsarenaer, og styrker

grunnlaget for både nasjonal kunnskapsutvikling og internasjonal konkurranseevne. Søknadene i INFRASTRUKTUR-ordningen er forankret i institusjonenes strategier og høyt prioritert av ledelsen, noe som bidrar til å støtte opp under nasjonalt prioriterte forskningsområder og næringer med stort behov for infrastruktur. Forskningsinfrastrukturene benyttes ikke bare av forskningsinstitusjoner, men er også viktige for næringslivets tilgang til avansert utstyr, data og testfasiliteter. Særlig innen områder som energi, hav, helse og muliggjørende teknologier bidrar infrastrukturen til innovasjon og kunnskapsoverføring mellom forskning og næringsliv.

De nasjonale forskningsinfrastrukturene har også et betydelig potensial for å delta i felleseuropeiske prosjekter. Norske aktører har hatt en stigende returandel i infrastrukturprogrammet i Horisont Europa, og infrastrukturen fungerer som en sentral arena for samarbeid mellom forskningsmiljøer, næringsliv og offentlig sektor. Samtidig peker analysen på økende behov for investeringer, særlig innen tungregning, datainfrastruktur og tilhørende støttetjenester. Tildelingen til Sigma2 i statsbudsjettet for 2026 gir økt handlingsrom for denne infrastrukturen, men det er fortsatt behov for å utvikle bærekraftige finansieringsmodeller for andre nasjonalt viktige datainfrastrukturer. Satsinger som kvanteutlysningen i 2025 viser også hvordan eksisterende infrastrukturer kan videreutvikles i tråd med nye teknologiske prioriteringer.

Samlet vurderes måloppnåelsen som god. Porteføljen bidrar til et godt utviklet infrastrukturelandskap og høy internasjonal deltakelse, og føringer og prioriteringer i INFRASTRUKTUR-ordningen følges i stor grad opp av institusjonene. Samtidig er det behov for videre styrking av investeringer og bedre utnyttelse og samordning av infrastrukturen, særlig i lys av økende databehov og tettere koblinger til internasjonale initiativer.

3.4 Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Som vist i kapittel 2.2.1.4 omfatter delporteføljen forskningskultur flere sentrale dimensjoner, herunder forskerrekuttering, kjønn og mangfold, åpen forskning, forskningsetikk og forskning om forskning og innovasjon. Disse områdene er i stor grad tverrgående og retter seg mot forskningssystemet som helhet, og utgjør sentrale forutsetninger for kvalitet, tillit og relevans i forskningen.

Utviklingen innen forskerrekuttering vurderes som positiv, med høy aktivitet gjennom ulike virkemidler og en stabil tilførsel av nye forskere. Samtidig er det fortsatt behov for bedre kunnskap om karriereveier og mobilitet, og hvordan rekrutteringsvirkemidlene samlet bidrar til et velfungerende forskningssystem.

Det er også positiv utvikling i arbeidet med kjønnsbalanse, med økende kvinneandel i flere deler av porteføljen. Samtidig er det fortsatt betydelige forskjeller mellom fagområder og porteføljer, som peker på mer strukturelle utfordringer i forskningssystemet. Samtidig skaper et mulig bortfall av øremerkede midler større usikkerhet om utviklingen fremover. I hvilken grad arbeidet videreføres gjennom integrering i ordinære virkemidler og institusjonenes eget arbeid vil være viktig å følge i årene som kommer.

Innenfor åpen forskning er andelen åpent tilgjengelige publikasjoner høy, men utviklingen er i stor grad drevet av etablerte publiseringsmodeller, og fremdriften innen andre områder, særlig deling og bruk av forskningsdata, er mer begrenset. Dette indikerer at implementeringen av åpen forskning fortsatt er ujevn og delvis fragmentert.

Forskningsrådet har styrket arbeidet med forskningsetikk gjennom krav til etisk egenvurdering i prosjekter, noe som bidrar til mer systematisk håndtering av etiske problemstillinger. Samtidig er forskningsetikk tett knyttet til utviklingstrekk innenfor åpen forskning, forskningssikkerhet og internasjonalt samarbeid, og krever en mer helhetlig tilnærming.

For forskning om forskning og innovasjon (FORINNPOL) er bildet mer utfordrende. Aktiviteten har bidratt til å utvikle kunnskap om hvordan forskningssystemet fungerer, men omfanget av satsingen er begrenset i lys av de økende endringene og kravene systemet står overfor. Dette svekker kunnskapsgrunnlaget for styring og videreutvikling av forskningssystemet.

Samlet vurderes måloppnåelsen som moderat til god. Det er positiv utvikling innen flere områder, men fremdriften er ujevn, og det er særlig behov for et styrket kunnskapsgrunnlag og mer helhetlig tilnærming til utviklingen av forskningskulturen.

4. Oppsummering og anbefalinger

Mål 1: Porteføljen skal bidra til helhet og godt samspill i det nasjonale forskningssystemet

Utviklingen peker mot mer grunnleggende utfordringer i hvordan forskningssystemet fungerer som helhet. Økende kompleksitet i samfunnsutfordringer, rask teknologiutvikling og mer sammensatte kunnskapsbehov stiller nye krav til samspill mellom aktører og til hvordan forskningsbasert kunnskap identifiseres, utvikles og tas i bruk. Dette utfordrer et system som i stor grad er organisert sektorvis, og der virkemidler ofte er rettet mot avgrensede formål og aktørgrupper.

Samtidig viser analysen at samspillet i stor grad fremmes gjennom bestemte virkemidler og prosjektformer, og at graden av integrasjon varierer mellom sektorer og deler av porteføljen. En betydelig del av samspillet skjer gjennom internasjonale samarbeidsprosjekter, særlig gjennom EUs rammeprogram, noe som bidrar til sterke koblinger mellom norske og internasjonale forskningsmiljøer. Samtidig innebærer dette at samspillet i betydelig grad skjer innenfor rammene av europeiske prioriteringer, og i mindre grad gjennom nasjonalt koordinerte virkemidler alene.

Utfordringsbildet forsterkes av utviklingen i instituttenes rammebetingelser. Satsingsforslaget om økt grunnbevilgning til instituttsektoren tydeliggjør betydningen av stabile og langsiktige finansieringsrammer for instituttenes rolle i samspillet mellom forskning, næringsliv og offentlig sektor. En relativ svekkelse av grunnbevilgningen kan begrense instituttenes kapasitet til å utvikle ny kunnskap og ta en aktiv rolle i omstilling, særlig i områder der etterspørselen etter FoU ennå er svak. Dette kan igjen svekke kunnskapsflyten og samspillet i systemet.

Samlet sett peker dette mot at måloppnåelsen må vurderes i lys av forskningssystemets strukturelle rammebetingelser, og samspillet mellom nasjonale virkemidler og internasjonal deltakelse. For å styrke helhet og samspill vil det være behov for å videreutvikle virkemidler som i større grad kobler aktører og kunnskapsmiljøer på tvers av sektorer, samtidig som man sikrer bedre sammenheng mellom nasjonale prioriteringer og internasjonale samarbeidsarenaer.

Mål 2: Porteføljen skal bidra til god interaksjon mellom det nasjonale og det internasjonale forskningssystemet

Analysen i kapittel 3.2 viser at norsk forskning er tett integrert i det internasjonale forskningssystemet, særlig gjennom deltakelse i EUs rammeprogram. Samtidig er interaksjonen i stor grad konsentrert til bestemte aktører og virkemidler, og i mindre grad forankret i nasjonalt koordinerte strategier for samspill mellom nasjonale og internasjonale satsinger.

Utviklingen i EUs neste rammeprogram (FP10), med økt fokus på konkurranseevne, teknologiutvikling og raskere bruk av kunnskap, vil stille nye krav til norske aktørers deltakelse, kompetanse og samarbeidsformer. Dette forsterker behovet for virkemidler som kan mobilisere flere aktører, særlig fra næringsliv og offentlig sektor, og styrke norsk deltakelse i internasjonale konsortier.

EUs neste rammeprogram FP10 (2028–2034) forventes å ha rekordhøyt budsjett og skjerpet konkurranse. Kommisjonen legger om EU-programmene slik at de henger bedre sammen, har fokus på hele verdikjeder og at politikkområdene samspiller bedre. Det blir økt fokus på verifisering og kommersialisering av forskning, at kunnskap skal tas raskere og hyppigere i bruk og vekten legges

tydeligere på kritiske teknologier og flerbruksteknologi. Endringene utfordrer norske miljøers søknader og deltakelse i neste rammeprogram og vil kreve betydelig omstilling, ny kompetanse og nye samarbeidsmønstre.

Underskuddet på FORSTERK-ordningen har medført at det ikke har vært lyst ut midler siden 2021, samtidig som den høye norske suksessen i Horisont Europa har resultert i et stort antall prosjekter med tung norsk deltakelse. Administrasjonen foreslår derfor å styrke finansieringen av FORSTERK for bedre å utnytte og videreutvikle resultatene fra disse prosjektene, samt koble ordningen tettere til ECF i det kommende rammeprogrammet FP10 for å oppnå bedre synergier. Dette inkluderer vurderinger av om nasjonale investeringer bidrar til økt deltakelse og retur fra europeiske forskningsinfrastrukturer, og i hvilken grad medlemskap og nasjonale investeringer samlet gir ønsket faglig og samfunnsmessig nytte. Parallelt foreslås en styrking av EU-nettverkene, fra dagens 11 tematiske nettverk til inntil 16 fireårige nettverk, med særlig vekt på å mobilisere og støtte aktører fra næringsliv og offentlig sektor som i dag har begrenset tilgang til støtteapparat for Horisont Europa. Nettverkene tematiske innretning foreslås samordnet med strukturen i FP10.

På denne bakgrunn peker analysen mot behov for å videreutvikle virkemidler som støtter hele verdikjeden i internasjonalt samarbeid, fra mobilisering til gjennomføring og oppfølging av prosjekter. Dette omfatter særlig styrking av prosjektetableringsstøtte (PES), videreutvikling av EU-nettverkene og økt bruk av ordninger som FORSTERK for å sikre bedre utnyttelse av norsk deltakelse i EU-prosjekter.

Det er satt av 100 millioner kroner årlig i 2025–2026 til internasjonal stimulering, og administrasjonen anbefaler å øke denne rammen i årene framover. Midlene skal brukes til å forsterke tiltak i andre porteføljer, risikoavlaste nye initiativer og piloter, samt støtte satsinger som ikke dekkes av eksisterende investeringsplaner. Den geopolitiske situasjonen, preget av økende usikkerhet og endringer i internasjonalt samarbeid, forsterker behovet for slike fleksible virkemidler. Nye samarbeidskonstellasjoner er i ferd med å utvikle seg, blant annet som følge av endringer i USAs rolle, noe som åpner for tettere samarbeid mellom Europa, Norden og andre partnere som Canada. Dette understreker behovet for å kunne støtte nye initiativer og posisjonere norske miljøer i et mer uforutsigbart internasjonalt landskap.

Samtidig aktualiserer utviklingen behovet for en tydeligere strategisk tilnærming til samspillet mellom nasjonale og internasjonale virkemidler. For å styrke måloppnåelsen vil det være viktig å sikre bedre koblinger mellom nasjonale prioriteringer og europeiske satsinger, og å utvikle virkemidler som i større grad bidrar til at erfaringer og resultater fra internasjonalt samarbeid tas i bruk i norsk forskning, næringsliv og offentlig sektor.

Mål 3: Porteføljen skal bidra til forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og legge til rette for at ressursene utnyttes best mulig

Analysen i kapittel 3.3 viser at porteføljen i betydelig grad bidrar til oppbygging og videreutvikling av forskningsinfrastruktur av nasjonal strategisk betydning. Samtidig peker analysen på behov for bedre samordning og utnyttelse av eksisterende investeringer, samt økt evne til å møte nye behov, særlig innen datainfrastruktur og digitale løsninger.

Videre arbeid med INFRASTRUKTUR inkluderer utvikling av indikatorer/KPIer for monitorering av ordningens effekter og utnyttelse. Sett i lys av forslaget til EUs nye rammeprogram, blir det viktigere enn før at infrastruktur gir tilgang for brukere fra næringslivet.

Norge har en solid deltagelse i europeiske forskningsinfrastruktur-samarbeid. Slike medlemskap innebærer som regel langsiktige institusjonelle forpliktelser – både strategiske og finansielle – fra alle deltakende partnere i konsortiene, og kost-nytte vurderinger blir viktige for beslutninger om finansiering av slike samarbeid fremover. Dette inkluderer også analyser av hvordan nasjonale midler spiller sammen med deltakelse i EUs rammeprogram.

Administrasjonen ser et stort behov for datainfrastruktur og nasjonale støttetjenester som skal bidra til nyttiggjørelse av mulighetene det store tilfanget av forskningsdata. Det er derfor viktig å utvikle gode

finansieringsmodeller for investering og drift av datainfrastrukturer (ref. datainfrastrukturutvalgets anbefalinger), av nasjonal viktighet. Et sentralt spørsmål er Forskningsrådets rolle i finansiering av infrastrukturer med relevans både for forskning og forvaltning.

EU planlegger økte investeringer i rom og forsvar, og det er forventninger om at Forskningsrådet bidrar med råd og støtte til norsk deltakelse i Horisont Europa. Romteknologi er avgjørende for sentrale samfunnsfunksjoner som navigasjon, beredskap, klimaovervåking og sikkerhet, og styrker både nasjonal sikkerhet og innovasjon. Norge har sterke fortrinn gjennom sin geografi, infrastruktur og internasjonalt samarbeid, som gir gode muligheter for videre utvikling av romforskning. Det er derfor viktigere enn på lenge å stimulere til forskning og følge opp norsk medlemskap i rom-relaterte organisasjoner og forskningsinfrastrukturer.

Mål 4: Det nasjonale forskningssystemet skal være preget av god forskningskultur

Analysen i kapittel 3.4 viser at porteføljen bidrar til utvikling av sentrale dimensjoner i forskningskulturen, men at fremdriften er ujevn og at det fortsatt er betydelige utfordringer knyttet til systemforståelse og kunnskapsgrunnlag.

Utviklingen i forskningssystemet, preget av økende krav til kvalitet, åpenhet, ansvarlighet og sikkerhet, stiller nye krav til hvordan forskningskultur forstås og utvikles. Dette innebærer at tiltak rettet mot enkeltområder, som rekruttering, åpen forskning og forskningsetikk, i større grad må ses i sammenheng som deler av et helhetlig system.

På denne bakgrunn fremstår satsing på forskning om forskning og innovasjon som særlig viktig. Et styrket kunnskapsgrunnlag vil være avgjørende for å forstå hvordan forskningssystemets normer, praksiser og virkemidler påvirker kvalitet, tillit og relevans, og for å kunne utvikle mer målrettede tiltak på tvers av delområdene.

Samtidig peker analysen på at det i begrenset grad finnes finansieringsordninger som er spesifikt rettet mot utvikling av god praksis innen områder som åpen forskning og forskningssikkerhet. Erfaringene fra BALANSE-satsingen viser at kombinasjonen av kunnskapsutvikling og tiltaksprosjekter kan bidra til mer systematisk læring og implementering. Det kan derfor være hensiktsmessig å vurdere lignende virkemidler innenfor åpen forskning og forskningssikkerhet (forskningskultur),

Samlet sett peker analysen mot behov for en mer helhetlig og kunnskapsbasert tilnærming til utviklingen av forskningskultur, der virkemidler, rammebetingelser og kunnskapsgrunnlag ses i sammenheng. Dette vil være viktig for å sikre et forskningssystem som opprettholder høy kvalitet og tillit, og samtidig er robust i møte med nye krav og endrede rammebetingelser.

Kort oppsummering

Kapittel 4 peker på flere områder der det er behov for forsterket innsats for å redusere gapet mellom porteføljens mål og dagens situasjon. Forskningsrådets administrasjon vurderer at dette forutsetter enten et økt handlingsrom innenfor eksisterende rammer eller prioriteringer gjennom vekst i statsbudsjettet. Det gjelder følgende:

- Satsing på forskning for omstilling i næringsliv og offentlig sektor
- Tiltak for å gjøre norske miljøer i stand til å få gjennomslag og utnyttelse av rammeprogrammet
- Styrking av internasjonal stimuleringspott
- Investering i datainfrastruktur
- Romforskning for fremtiden
- Styrking av satsingen Forskning om forskning og innovasjon